

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: «Методика обліку грошових коштів та аналіз ліквідності
підприємства»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньою програмою
Облік і оподаткування
спеціальності 071 Облік і оподаткування
ступеня вищої освіти магістр
групи 1
Колотій Вікторія.
Керівник: Ліпський Р. В.

Полтава 2024 року

ЗМІСТ

	ст.
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ	8
1.1. Економічний зміст обліку грошових коштів	8
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення	20
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ	27
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства	27
2.2. Облік грошових коштів та відображення інформації у звітності	31
2.3. Податкові аспекти обліку грошових операцій	40
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	43
3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання	43
3.2. Аналіз грошових потоків підприємства	56
3.3. Аналіз ліквідності суб'єкта господарювання та напрями підвищення платоспроможності	59
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68
ДОДАТКИ	78

ВСТУП

Актуальність теми. Організація бухгалтерського обліку грошових коштів та їх правильне відображення є складним завданням, оскільки навіть невеличка помилка може викликати серію порушень і неточностей, що негативно впливають на фінансовий стан підприємства та його діяльність.

Важливо враховувати, що успішність будь-якого підприємства в значній мірі залежить від ефективності його фінансової роботи, зокрема, від правильного обліку грошових коштів. Ефективний облік грошових коштів допомагає розумно розподілити і використовувати фінансові ресурси, забезпечуючи успішну фінансову діяльність підприємства.

У світі науки економіки велика кількість вчених, включаючи С. Л. Березу, М. Т. Білуху, Ф. Ф. Бутинця та інших, зверталися до питань обліку грошових коштів. Однак в Україні досі немає комплексних досліджень, спрямованих на удосконалення методик обліку та аналізу грошових потоків.

Мета і завдання для дослідження. Метою даного дослідження є виявлення проблем у організації бухгалтерського обліку грошових коштів та запропонування шляхів їх вирішення. Для досягнення цієї мети поставлені наступні завдання:

- дослідити зміст поняття «грошові потоки», розглянути їх класифікацію;
- вивчити вплив різних форм розрахунків на облікові процедури безготівкових операцій;
- провести оцінку фінансово-господарської діяльності підприємства;
- дослідити облікову політику суб'єкта господарювання;
- розглянути процедуру документування, синтетичного та аналітичного обліку грошових коштів та їх відображення у фінансовій звітності;
- здійснити аналіз грошових потоків, провести аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є технологія та процедури бухгалтерського обліку операцій з грошовими коштами, їх аналіз та оцінку ліквідності. Предметом дослідження є економіко-управлінський механізм обліку грошових коштів ТОВ «XXX», м. Решетилівка Полтавського району.

У процесі дослідження були застосовані різні методи, такі як: діалектичний метод для комплексного аналізу питань економічної сутності грошових коштів; групування та статистичні порівняння для вивчення структури та динаміки грошових потоків; аналіз і синтез для узагальнення інформації про різні аспекти грошових надходжень. Також використовувалися графічні та табличні методи для візуалізації результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів:

- за результатами дослідження було проведено аналіз основних теоретико-методологічних підходів до розуміння сутності економічної категорії «грошові кошти»;
- розроблено новий проєкт положення про організацію бухгалтерського обліку для підприємства, робочий план рахунків з урахуванням, для якого деталізовано рахунки обліку операцій з грошовими коштами,
- рекомендації для удосконалення графіку документообігу з метою покращення документального оформлення грошових операцій і формалізації відповідної системи внутрішньої звітності на підприємстві;
- рекомендації щодо вдосконалення організації облікової роботи й оптимізації руху грошових коштів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в їхній важливості для вдосконалення обліку грошових коштів на підприємствах, включаючи рекомендації та методологічні підходи до цієї проблеми. Опубліковані тези доповідей дозволяють іншим дослідникам ознайомитися з отриманими результатами та використати їх у своїх дослідженнях.

Основні висновки з проведеного дослідження з теми кваліфікаційної

роботи були опубліковані у вигляді тез у збірниках наукових праць.

Публікації. У результаті цього дослідження було оприлюднено чотири наукові публікації, загальний обсяг яких становить 0,37 умовних друкованих аркушів. Зокрема: «Бухгалтерський та управлінський облік виробничих запасів», «Взаємозв'язок грошових коштів та дебіторської заборгованості та їх вплив на фінансовий стан», «Проблеми відображення інформації в звітності підприємства», «MASTER: БУХГАЛТЕРІЯ»: загальна характеристика».

Інформаційна база для написання кваліфікаційної роботи включала наукову та навчальну літературу, нормативно-правові акти, фінансові звіти ТОВ «XXX», м. Решетилівка Полтавського району за 2021 - 2023 рр., а також реєстри автоматизованого обліку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

1.1. Економічний зміст обліку грошових коштів

Діяльність будь-якого підприємства у ринкових умовах спрямована на постійний рух грошових коштів. Тому гроші вважаються важливим ресурсом та результатом підприємницької діяльності. Кожне підприємство повинне мати достатньо грошей для ведення виробництва та комерційної діяльності. Гроші є найліквіднішою частиною оборотних активів і використовуються для придбання матеріальних ресурсів (кормів, насіння, добрив, запасних частин, обладнання тощо), необхідних у виробництві. У грошовій формі проводяться різні платежі у виробничій сфері.

Підприємство отримує грошові кошти з продажу готової продукції покупцям, які потім використовуються на закупівлю товарів, виплату заробітної плати, сплату податків, зборів та інших обов'язкових платежів. Гроші постійно обертаються та проходять усі етапи діяльності підприємства. Грошові кошти можуть бути представлені у вигляді готівки, грошей на банківських рахунках і депозитах. Визначення терміну «грошовий потік» залишається однією з ключових проблем, яку вирішують багато вчених у своїх дослідженнях (додаток А).

Теоретико-методологічні підходи до трактування сутності грошей через їх зовнішні форми базуються на практичному досвіді використання грошових коштів у різних їхніх проявах. Тобто суть грошей визначається з огляду на конкретні форми їхнього існування [58].

Таким чином, в часи металевих стандартів грошові кошти ототожнювалися з золотом, сріблом та іншими благородними металами, котрі виконували роль носія відповідних економічних відносин. У той же час в епоху розвитку кредитних угод та безготівкових розрахунків, що прийшли на заміну металевій готівці, виникнення та поширення різноманітних

фінансових інструментів поступово стираються кордони між повноцінними грошима та їхніми замінниками. Характерним для цього періоду є підхід, згідно якого гроші розглядаються як специфічне економічне благо або рідкісний товар, що має власну цінність та використовується для придбання інших товарів і послуг.

Проблемою такого підходу є постійна еволюція форми прояву грошей паралельно з розвитком інформаційних технологій. Адже, якщо ранні форми грошей відображали пропорції обміну за допомогою вимірів об'єму та маси, то їх сучасні форми здійснюють це за допомогою умовних числових одиниць інформації у вигляді паперових банкнот, що видозмінюються до безготівкової форми грошей, що засвідчується документами на паперових, а згодом й електронних носіях, а врешті й до електронних грошей, що засвідчуються уже за допомогою електронного підпису. Таким чином, такий теоретико-методологічний підхід не може повною мірою розкрити економічну сутність грошей, котра не залежить від матеріальної субстанції грошового носія [66].

Функціональний теоретико-методологічний підхід засновується на визначенні сутності грошей через дослідження тих функцій, що гроші виконують в економіці. Завдяки своїй простоті, оскільки гроші можна визначити на основі вивчення способів їхнього використання, такий підхід набув достатньої популярності, особливо широко застосовуючись у дослідженнях, присвячених проблемам грошової теорії.

Недоліком функціонального підходу є фундаментальне порушення логіки пізнання – суть об'єкта вивчення розкривається виходячи з його функцій. Вірним є визначення функцій економічної категорії з її сутності, а не навпаки. Адже функції грошей характеризують як та для чого вони використовуються в економіці, їхні окремі властивості та якісні ознаки, діючи як зовнішнє вираження сутності грошей. Таким чином, за такого підходу сутність підміняється зовнішніми її проявами.

Насправді економічний зміст грошей визначається їх безпосередньою

участю в усіх аспектах і процесах економічного життя суспільства. Саме постійний їх рух забезпечує безперервність розширеного відтворення та існування світової економіки. Унікальною характеристикою грошей як економічного блага є той факт, що користь від них отримується лише при обміні на інші економічні блага.

Тобто єдиний спосіб використати гроші – віддати їх іншій людині, у той час як усі інші блага використовуються шляхом їх набуття та споживання. Така особливість пояснюється природою походження грошей із товарного обміну, в якому вони виступають вимірником вартості товарів, а отже, роблять їх обмін можливим. Розуміння цієї особливості грошей призвело до виникнення теоретико-методологічних підходів до трактування їхньої економічної сутності, які формують їх визначення, вказуючи на товарну чи нетоварну природу грошових коштів.

Згідно товарного теоретико-методологічного підходу, гроші визначаються як речове вираження відносин між суб'єктами економічної діяльності з обміну продуктами праці. Тобто, гроші розглядаються як товар з внутрішньою вартістю, котра визначається затратами праці необхідними для його виготовлення. Та завдяки притаманній, таким чином, грошам внутрішній вартості, вони можуть слугувати вимірником вартості усіх інших товарів і на них обмінюватись.

Однак такий теоретико-методологічний підхід є застарілим, адже внутрішня вартість властива лише повноцінним грошам – золоту, сріблу, іншим благородним металам, або ж паперовим грошовим знакам, котрі є розмірними на фіксовану кількість відповідних металів, будучи по-суті представниками останніх в обігу. Таким чином, з поступовою демонетизацією золота і срібла та переходом до використання фіатних грошей, вони втратили таку притаманну усім товарам ознаку, як володіння внутрішньою вартістю.

При цьому гроші за своєю формою та властивостями продовжують змінюватися паралельно з розвитком інформаційних технологій. Ця еволюція

призвела до виникнення безготівкових та електронних форм грошей, які взагалі неможливо віднести до категорії товарних грошей. Активний розвиток фінансової думки, банківських та інформаційних технологій, виникнення нових інструментів грошового ринку все більше віддаляють гроші від їхньої товарної сутності, перетворюючи їх на самостійну економічну категорію, та ускладнюють розуміння цього складного суспільного явища, розмиваючи границі між грошами та негрошами.

Такі обставини призвели до виникнення та популяризації теоретико-методологічних підходів, згідно з якими гроші перестали розглядатися як товар. Враховуючи неприв'язаність грошей до певної матеріальної форми, яка б диктувала їх природу, гроші розглядаються як історична категорія товарного виробництва та результат розвитку товарообмінних процесів.

Адже для будь-якого обміну вирішальне значення має еквівалентність вартості обмінюваних товарів, для забезпечення якої необхідна окрема постійна величина, за допомогою якої можна було б виміряти та порівняти затрати суспільної праці та споживчу вартість продуктів. Тому виникаючи як інструмент для задоволення потреби вартісного співставлення різних продуктів праці, гроші слугують формою вираження їх вартісних пропорцій. У зв'язку з цим, за нетоварного підходу до сутності грошей, їхня сутність визначається як універсальний вимірник вартості усіх товарів, або ж їх загальний еквівалент.

Всі платежі, які здійснюють суб'єкти підприємницької діяльності, проводяться у формі готівкових або безготівкових розрахунків [7]. Підприємство повинно обов'язково зберігати вільні грошові кошти в банку, і саме підприємство вибирає банк, де зберігає готівку. Пропонована структура (класифікація) грошових потоків та їх характеристика наведена в додатку Б [66].

Готівкові розрахунки - це платежі готівкою за реалізовані товари, виконані роботи, надані послуги та інші операції, що не пов'язані безпосередньо з реалізацією продукції або іншого майна. У економічній

літературі науковці класифікують грошові потоки за різними ознаками, такими як період часу, напрямок руху грошових коштів, рівень достатності обсягу тощо. Для проведення готівкових розрахунків кожне підприємство повинне мати окреме приміщення - касу чи місце для зберігання готівки. Готівкові операції на підприємстві здійснюються у касі, яку визначено Положенням № 148 як місце для здійснення готівкових розрахунків, приймання, видачі та зберігання грошових коштів та інших цінностей, що належать підприємству [47]. Загальну схему бухгалтерського обліку операцій з готівкою на ТОВ «XXX» можна побачити на рис. 1.1.

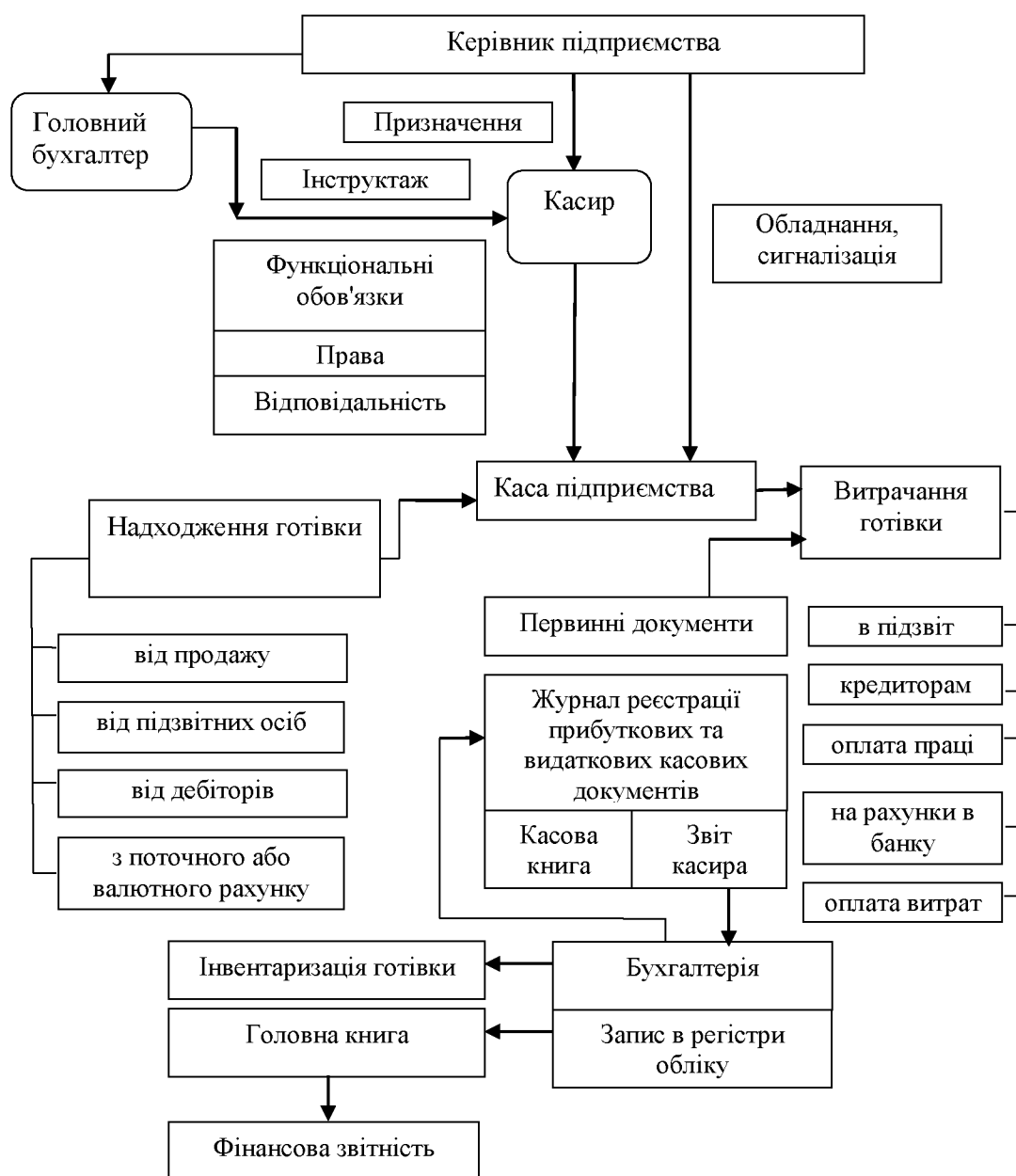

Рис. 1.1. Загальна схема бухгалтерського обліку касових операцій

Положення 148, прийняте 29 грудня 2017 року, визначає порядок обігу готівкових коштів в національній валюті для господарюючих суб'єктів, включаючи філії, представництва та ФОП. Це положення встановлює обов'язковість оприбуткування готівки, обмеження на залишок готівки в касі, строки здачі готівки та обсяги готівкових розрахунків. Готівкові операції, як у паперовому, так і у електронному вигляді, повинні супроводжуватися відповідними документами. Використання електронних документів регулюється Положенням 148 та законодавством про електронний документообіг [47].

Усі підприємства повинні тримати вільні кошти на банківських рахунках і зберігати готівку в касі в межах встановленого ліміту. Ліміт каси - це максимальна сума готівки, яка може залишатися в касі на кінець робочого дня. Господарюючі суб'єкти повинні встановити ліміт каси, враховуючи середньоденне надходження та видачу готівки.

Нові суб'єкти господарювання мають право на проведення готівкових розрахунків протягом перших трьох місяців своєї діяльності на основі прогнозних розрахунків. Ліміт каси може бути переглянутий після закінчення цього періоду з урахуванням фактичних показників.

Якщо ліміт залишку готівки в касі не встановлено, всі готівкові кошти, крім невеликої суми, повинні бути передані в банк у визначені терміни.

Готівку в касі можна зберігати лише протягом днів виплати зарплати, заохочень, допомог, компенсацій і стипендій - не більше трьох робочих днів, включаючи день отримання коштів у банку. Гроші, які надійшли на банківський рахунок і не були використані за призначенням, не можуть бути витрачені на інші потреби і підлягають поверненню в банк. Якщо кошти витрачаються не за цільовим призначенням, особа, відповідальна за це, отримує штраф у розмірі витраченої суми.

Готівку з каси підприємства для закупівлі сільськогосподарської продукції та її переробки можна видавати протягом 10 робочих днів з моменту отримання грошей, а для інших виробничих потреб - не більше двох

робочих днів (уключаючи день отримання готівки під звіт).

Готівка, видана під звіт, але не витрачена або не повернена до каси підприємства після закінчення терміну, враховується у фактичному залишку готівки в касі на кінець дня. Отримана сума порівнюється із встановленим лімітом каси, і у разі перевищення ліміту до підприємства застосовуються фінансові санкції. Підприємство забезпечує зберігання грошових коштів у касі шляхом їх доставки з банків або внесення на поточний рахунок. Готівка та цінні папери зберігаються у вогнетривких металевих шафах, які закриваються на ключ і опечатуються касиром після завершення робочого дня. Ключі зберігаються у касира, а дублікати - в опечатаних пакетах у керівника підприємства. Зберігати готівку та інші цінності, що не належать підприємству, заборонено.

Грошові кошти надходять до каси підприємства з поточного рахунку, від продажу сільськогосподарської продукції, за оплату послуг, а також для відшкодування матеріальних збитків винними особами і повернення невикористаних сум від підзвітних осіб. Обмеження щодо руху готівки наведено в додатку В.

Рух грошових коштів включає їх надходження та вибуття в різних сферах діяльності: операційній, інвестиційній та фінансовій. Операційна діяльність охоплює основну діяльність підприємства та інші види діяльності, що не є інвестиційними або фінансовими. Сума грошових потоків від операційної діяльності є ключовим показником, що свідчить про здатність підприємства генерувати достатні кошти для погашення позик, підтримки операційної діяльності, виплати дивідендів і здійснення нових інвестицій без залучення зовнішніх джерел фінансування.

Грошові потоки від операційної діяльності, як правило, виникають внаслідок основної діяльності підприємства, яка приносить дохід, і є результатом операцій та інших подій, які впливають на прибуток або збиток. Приклади таких грошових потоків включають надходження від продажу продукції, отримання платежів за використання активів, виплати

постачальникам і підрядникам, погашення векселів, отримання субсидій, повернення авансів, виплати працівникам тощо.

Інвестиційна діяльність включає в себе придбання та реалізацію довгострокових активів, які не є грошовими коштами [63]. Прикладами грошових потоків, пов'язаних з інвестиційною діяльністю, є: витрати на придбання основних засобів, нематеріальних активів та інших довгострокових активів, включаючи капіталізовані витрати на розробки та будівництво власними силами; отримання грошових коштів від продажу основних засобів, нематеріальних активів та інших довгострокових активів; витрати на придбання власного капіталу або боргових інструментів інших підприємств, а також участі в спільних підприємствах; надання авансів та позик іншим сторонам; отримання грошових коштів від повернення наданих авансів та позик.

Фінансова діяльність впливає на структуру власного та позикового капіталу підприємства. Прикладами грошових потоків, пов'язаних з фінансовою діяльністю, є: залучення грошових коштів через випуск акцій або інших інструментів власного капіталу; виплати грошових коштів власникам для викупу раніше випущених акцій суб'єкта господарювання; залучення грошових коштів через випуск боргових інструментів, векселів, облігацій, іпотек, а також інших коротко- та довгострокових позик; виплати грошових коштів для погашення позик; виплати грошових коштів орендарям для зменшення існуючої заборгованості, пов'язаної з фінансовою орендою.

Гроші, які тримаються в касі та на банківських рахунках та не призначені для використання протягом року, не враховуються при підрахунку доступних коштів. Ці кошти вважаються необоротними активами, так само як і інші фінансові інвестиції. Оцінка грошових коштів, які знаходяться в касі та на банківських рахунках, однакова.

Гроші в національній валюті відображаються в обліку за їхньою номінальною вартістю, а гроші в іноземній валюті переводяться в національну валюту за поточним валютним курсом. Важливим є принцип

обережності, який вимагає використовувати методи оцінки, які не завищують вартість активів.

Грошові потоки – це фінансові надходження та витрати, які розподілені в часі та виникають внаслідок діяльності підприємства. Готівкові розрахунки мають свої переваги та недоліки.

Однією з переваг готівкових розрахунків є їх швидкість здійснення. Проте серед недоліків можна виділити обмеження щодо суми грошових переказів між підприємствами протягом одного дня, а також обов'язкове використання реєстраторів розрахункових операцій у сферах торгівлі, громадського харчування та послуг згідно з чинним законодавством. Властивості грошових потоків підприємств подано в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Властивості грошових потоків

Властивості грошових потоків	Характеристики властивостей грошових потоків
Залежність від виду діяльності	Грошовий потік формується стосовно визначеного виду діяльності: операційної, фінансової та інвестиційної
Ліквідність	Формування дефіцитного або надлишкового сальдо грошових коштів підприємства, якщо воно повністю покриє всі боргові зобов'язання
Рухливість	Грошовий потік знаходиться у постійному русі по видах діяльності
Документованість	Використання «Звіту про рух грошових коштів» для відображення операцій по руху грошових коштів
Зручність подання	Відображення руху грошових коштів у формі звітності «Звіт про рух грошових коштів»
Ефективність	Грошові кошти є необхідним джерелом ефективного функціонування підприємства
Балансування	Збалансованість грошових потоків забезпечує стан фінансової рівноваги, який гарантує існування підприємства в короткостроковому і довгостроковому періодах та задовольняє фінансові потреби зацікавлених в підприємстві груп осіб. Фінансова рівновага гарантує стабільність і є передумовою досягнення інших цілей.
Рівномірність	Грошові потоки характеризуються ступенем регулярності здійснення, порушення чого приведе до затримок у надходженні грошових коштів та відкладенні запланованих видатків
Синхронність	Грошові потоки характеризуються наявністю ступеню узгодженості їх у часі, що значним чином визначає стан фінансової рівноваги підприємства
Підвласність часу	Грошові кошти змінюються у часі під впливом різноманітних зовнішніх та внутрішніх факторів
Кругообіг	Грошові потоки повинні знаходитись у постійному русі для здійснення підприємством виробничого циклу

Безготівкові розрахунки полягають у перерахуванні грошових коштів з

рахунку платника на рахунок отримувача за посередництвом банку. Однією з переваг цієї форми розрахунків є відсутність обмежень щодо мінімальної та максимальної суми платежів.

Кожне підприємство може самостійно вибирати форму розрахунків з іншими підприємствами, організаціями та установами. Принципи, на яких ґрунтуються безготівкові розрахунки, зображені на рис. 1.2.

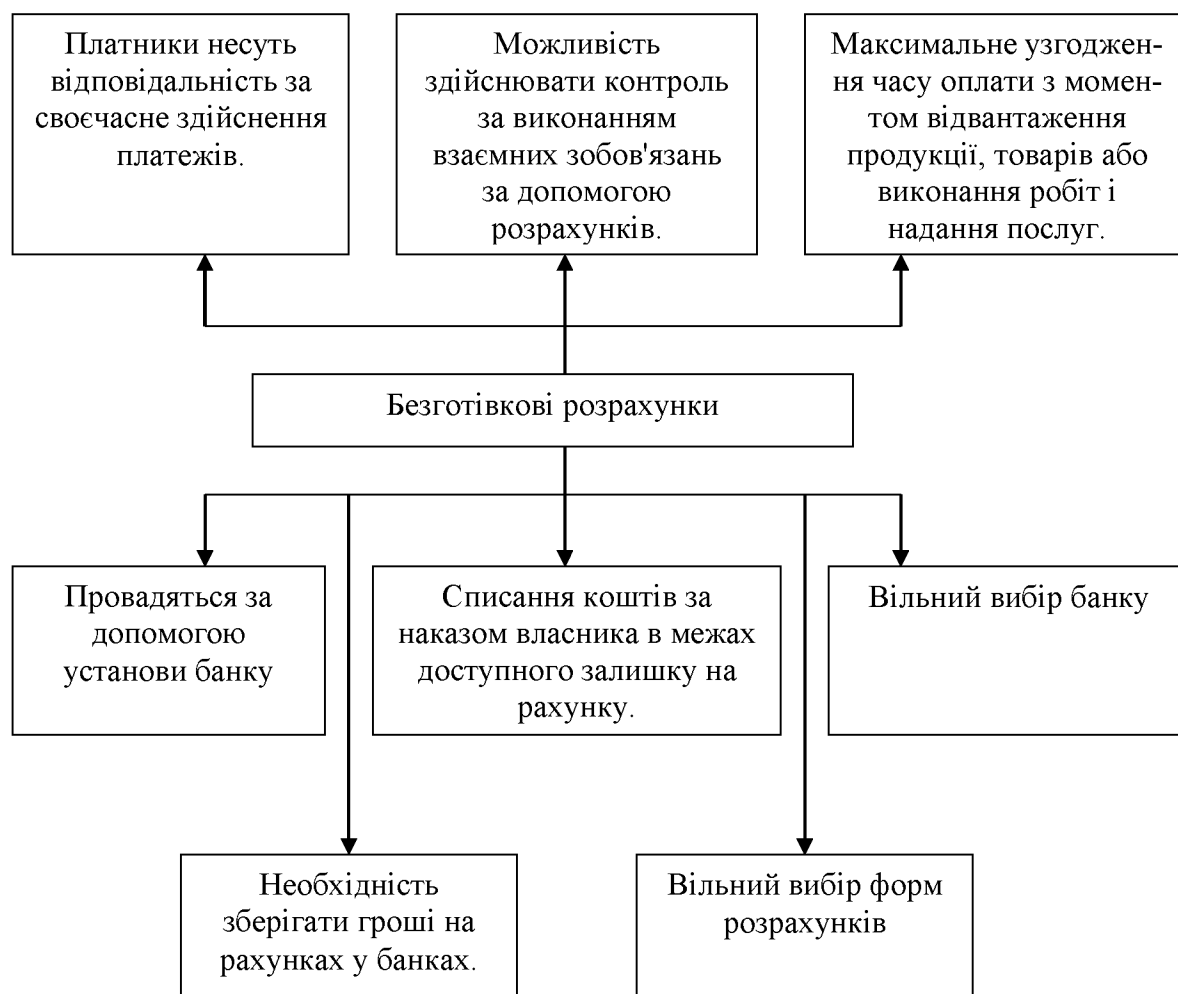

Рис. 1.2. Принципи, на яких базується організація безготівкових розрахунків

Безготівкові розрахунки можуть мати різний характер в залежності від економічного змісту. Їх можна поділити на товарні та нетоварні. Товарні розрахунки відбуваються між підприємствами за продані товари, виконані роботи та послуги, тоді як нетоварні розрахунки включають в себе оплату податків, банківських позик, відсотків та взаєморозрахунків з дебіторами, за винятком товарних операцій.

Для проведення безготівкових розрахунків компанія повинна мати банківський рахунок. Ці рахунки служать для обліку власних коштів і дозволяють здійснювати безготівкові операції за допомогою платіжних інструментів. З початку 2020 року всі підприємства повинні користуватися міжнародним форматом банківських рахунків, який складається з 29 літерно-цифрових символів, незалежно від форми власності.

Відкриття рахунків у банку, зокрема поточного, регламентується Інструкцією № 163, затвердженою Національним банком України. Заява на відкриття поточного рахунку повинна містити необхідні дані та відмітки банку.

Одним із менш поширених, але загальноприйнятих у світі методів розрахунків є акредитивна форма. Акредитив може бути відкритий за рахунок власних коштів або кредиту банку і супроводжується депонуванням коштів. Згідно з Постановою 514, акредитив є зобов'язанням банку виконати оплату за належними документами. Це окремий договір, що базується на основному договорі купівлі-продажу та передбачає виконання оплати постачальнику згідно з умовами акредитиву.

Акредитивну форму розрахунків можна використовувати в ситуаціях, коли: проводиться дуже значуща угода; суб'єкт господарювання бажає захистити себе від ненадійного партнера за угодою; угода здійснюється безготівковим шляхом; суб'єкт господарювання здійснює зовнішньоекономічну діяльність.

Розрахунки готівкою мають свої обмеження в залежності від суми розрахунку та їхніх учасників. Цифр обмежень, які слід запам'ятати, всього дві - 10 тис. грн і 50 тис. грн. Під час воєнного стану розміри даних обмежень не змінювалися. До яких розрахунків вони застосовуються зображено в додатку В. В наведеному додатку обмеженнях сума 10 (50) тис. грн - це не за одним платіжним документом, а в цілому за день з конкретним учасником розрахунків. Наприклад, якщо з ФОП розрахувався готівкою з юрособою на 8000 грн, то здійснити ще один готівковий розрахунок на 4000 грн з цією ж

юрособою він уже не може. Максимум - 2000 грн.

Однак зверніть увагу: обмеження діють між двома суб'єктами не тільки в один бік, але й у зворотній. Наприклад, у ситуації повернення товару [35]:

- фізособа заплатила за товар кошти 35000 грн;
- звернулася за поверненням.

Якщо такій фізособі видати кошти у той же день 35000 грн, то станеться порушення, так як загальна сума операцій з такою особою стає 70000 грн, що перевищує обмеження на 20000 грн. Отже, гроші слід повертати уже на наступний день. За законодавством про захист прав споживачів це можна здійснити впродовж 7 к. днів.

Існуючі обмеження готівкових розрахунків мають такі нюанси:

1. Між суб'єктами господарювання. Обмеження стосується виключно розрахунків між двома конкретними сторонами. Наприклад, фізична особа-підприємець (ФОП) може протягом дня проводити розрахунки з кількома іншими ФОП, дотримуючись ліміту 10 тис. грн із кожним окремо. Це не вважається порушенням правил.

2. Розрахунки банківськими картками. Ліміти на готівкові операції не поширюються на платежі через термінал, оскільки вони не вважаються готівковими (ІПК ДФС від 31.05.2019 №2494/ІПК/28-10-27-01-11). Однак при зарахуванні таких коштів на рахунок продавця операція розглядається як розрахункова, і тому виникає необхідність використання РРО або ПРРО.

3. Цивільно-правові договори і дивіденди. Виплати за цивільно-правовими договорами та дивіденди не належать до зарплати, тож для них діють стандартні ліміти: 10 тис. грн для фізичних осіб і 50 тис. грн для юридичних осіб.

4. Повернення готівки з корпоративних карток. Якщо працівник повертає кошти, зняті з корпоративної картки, до каси підприємства, то діє обмеження у 50 тис. грн (роз'яснення ДПС, категорія 109.13 ЗІР). Решту сум рекомендується повернути через касу банку або розподілити на кілька днів, якщо дозволяють строки звітності.

5. Витрати у відрядженні. Готівкові обмеження не поширюються на витрати, безпосередньо пов'язані з відрядженням (проїзд, проживання, харчування тощо). Проте якщо працівник у відрядженні купує товар у суб'єкта господарювання за підзвітні кошти, діє стандартний ліміт у 10 тис. грн. Це пояснюється тим, що працівник виконує покупку від імені підприємства.

6. Відшкодування витрат фізичній особі. Уникнути ліміту в 10 тис. грн можна, якщо працівник спочатку придбає товар за власні кошти без видачі авансу, а підприємство згодом відшкодує витрати безготівковим переказом. На момент оплати за товар працівник не вважатиметься підзвітною особою.

Контроль за дотриманням правил здійснення готівкових розрахунків покладено на Державну податкову службу (пп. 19-1.1.4 ПКУ). У разі порушення передбачено адміністративну відповідальність [45]:

- штраф у розмірі від 1700 до 3400 грн (100-200 нмдг) - за перше порушення;
- штраф від 8500 до 17 000 грн (500-1000 нмдг) - за повторне порушення протягом року (ст. 163-15 КпАП).

Адміністративний штраф може бути накладений протягом 2 місяців з моменту вчинення правопорушення, або, якщо порушення триває, протягом 2 місяців з моменту його виявлення (ст. 38 КпАП).

Важливо, адмінштраф накладається на обидві сторони - як на платника, так і на отримувача. Це раніше пояснювали податківці в листі ГУ ДФС - ЦО з ОВП від 01.03.2016 № 4882/10/28-10-06-11.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

Питання обліку грошових коштів, розуміння їх сутності, функцій та навіть їхнього виникнення досліджувалися безліччю вчених ще з самого зародження економічної науки.

Як зазначалося в попередньому пункті, існує чотири основні теоретико-методичні підходи до визначення економічної сутності категорії «грошові кошти»: формальний підхід; функціональний підхід; товарний підхід; нетоварний підхід.

Відповідно, законодавство України, а саме НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» при визначенні сутності грошових коштів застосовує формальний підхід, перераховуючи визнані ним форми грошей [32]. Також такого підходу у своїх працях дотримувались такі науковці як: Ф. Галіані, К. Маркс, М. Фрідмен, Д. Д. Ван-Хуз і Р. Л. Міллер.

Деякі науковці у свої роботах комбінують різні теоретико-методологічні підходи до визначення сутності грошей. Так, Фердинандо Галіані у своїй роботі «Про гроші» поєднує формальний та функціональний підхід, розглядаючи «реальні» та «ідеальні» гроші. «Ідеальні» гроші він описував як «загальний вимірник, що використовується для визначення цінності усіх речей», наголошуючи на функції грошей як міри вартості. У той же час «реальні» гроші на його думку «складаються зі шматочків металу, поділеного на рівні або пропорційні частини органом громадської влади, які використовуються усіма в процесі обміну». Також він наголошує на абсолютності та натуральності використання металів, а саме золота і срібла, як засобів обміну та еквівалентів усіх речей, описуючи у наступних частинах своєї роботи їхні фізичні та хімічні властивості, що обумовлюють використання їх як грошей.

Карл Маркс, спираючись на роботу Галіані теж ототожнював грошові кошти з дорогоцінними металами, пишучи «...гроші з природи є золото і срібло...». У той же час він визначав гроші як «товар, що функціонує як міра вартості і як засіб циркуляції. Отже, золото (або срібло) є гроші», окреслюючи їх як засіб обігу та міри вартості та повертаючись до тези про «металеву» природу грошей.

Мілтон Фрідман розглядав гроші як технічний інструмент фінансових операцій, наголошуючи, що «...гроші слугують засобом обігу економічних

благ та тимчасовим вмістилищем купівельної спроможності» та, що вони «...це те, чому ми надаємо числову величину за допомогою зумовленої процедури; це не те, що уже існує в природі чи має бути відкрито».

Подібним є підхід Д. Д. Ван-Хуза і Р. Л. Міллера, які у своїй спільній роботі «Сучасні гроші та банківська справа» визначали гроші як особливий вид економічного блага, що використовується для купівлі інших товарів і послуг.

Формального підходу також дотримується Європейський центральний банк, визначаючи сутність грошових коштів через опис природи форм, яких вони набувають.

Функціональний підхід до розуміння сутності грошей використовувався ще в античні часи Аристотелем, та значного поширення він набув серед американських та європейських економістів, включаючи науковців австрійської школи, з кінця XIX та впродовж XX сторіч.

У своїй праці «Політика» Аристотель визначав гроші як засіб обігу та міри вартості. Він також визнавав можливість використання грошей як засобу нагромадження багатств, проте різко засуджував таку діяльність, відносячи її до сфери хремастики (мистецтво наживати статок) та описуючи таке використання грошей як неприродне.

Американські дослідники грошових проблем Френсіс А. Уокер у своїй роботі «Гроші» та Кемпбелл Р. Макконелл і Стенлі Р. Брю в «Економіка: принципи, проблеми і політика» дотримувалися простого та лаконічного принципу «Усе, що виконує функції грошей, є грошима», або ж «money is what money does».

Багато західних дослідників у своїх працях для визначення економічної сутності грошей виокремлювали одну або декілька їхніх функцій. Такого підходу дотримувалися Глен Р. Габбард і Фредерік С. Мішкін, які ототожнювали гроші з усім, що приймається в оплату товарів або для виплати боргів; Лоуренс Харріс, який описував гроші через функції засобу обігу, збереження вартості та рахункової одиниці; Ніколас Г. Менкью, який

визначав гроші як активи, які люди використовують для придбання товарів і послуг.

Джон М. Кейнс у своїй роботі «Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей», аналізуючи практику меркантилізму та лихварства, наголошував на тому, що суб'єкти економіки цінують гроші в залежності від їх наближеності до стану абсолютної ліквідності, зазначаючи, що значення грошей визначається лише рівнем їх купівельної спроможності.

Схожим є підхід Альфреда Маршалла, хто описував гроші як «всезагальну купівельну спроможність». Він вважав, що гроші володіють безпосередньою та відкладеною корисністю. Під безпосередньою корисністю розумілось використання грошей як засіб для здійснення транзакцій, а сенс відкладеної корисності полягав у використанні грошей для тимчасового збереження купівельної спроможності.

За товарного підходу гроші розглядаються як товар з внутрішньою вартістю. Головними теоретиками такого підходу були Адам Сміт, Давид Рікардо.

Таким чином, А. Сміт у своїй роботі «Дослідження про природу і причини багатства народів» висловлював думку про те, що гроші місять вартість конкретної кількості праці, яка пізніше обмінюється на товари і послуги, які за оцінкою суб'єктів обміну містять у даний час таку ж кількість праці. Взагалі він вважав працю єдиним дійсним мірилом вартості товару, а гроші лише номіналом цієї вартості. У той же час Д. Рікардо стверджував про належну грошам незмінну трудову вартість, незалежну від зовнішніх впливів.

У деякому сенсі Ф. Галіані та К. Маркс у своїх працях теж говорили про внутрішню вартість грошей, описуючи кількість праці, що вони відображують.

Нетоварний підхід до розуміння сутності грошей ґрунтується на визначенні їх як загального еквівалента для всіх товарів і робіт. Такого підходу у своїх роботах дотримуються Б. В. Луців, О. В. Дзюблюк,

М. І. Савлук і А. М. Мороз.

У своїй роботі «Гроші і кредит» О. В. Дзюблюк, М. І. Савлук і А. М. Мороз описують гроші як «загальний еквівалент, що виражає вартість усіх товарів і послуг та здатний на них обмінюватися».

Вони зазначають, що будучи загальним еквівалентом, грошові кошти, незалежно від їхньої форми, забезпечують універсальне вираження цінності усіх товарів. Забезпечуючи можливість придбання будь-якого товару, вони також стають втіленням суспільного багатства, пояснюючи таким чином виконання грошами як загальним еквівалентом усіх п'яти класичних функцій грошей.

В економічній науці розрізняють дві основні концепції щодо походження грошових коштів: раціоналістичну і еволюційну.

Вважається, що раціоналістична концепція була заснована Аристотелем та в економічній думці переважала вона до кінця XVIII століття. Прихильниками цієї теорії є: Г. Кнапп, П. Самуельсон, Дж. Гелбрейт, Л. Харріс та інші.

Аристотель вважав, що гроші виникли у результаті певної угоди між людьми як засіб полегшення процесу товарообміну. Подібним є погляд Г. Кнаппа, який у своїй праці «Державна теорія грошей» описував гроші як творіння державної влади, встановлений законом платіжний засіб. У своїй роботі «Економіка» П. Самуельсон стверджує про природу грошей як штучної соціальної умовності. У той же час Л. Харріс у своїй праці «Грошова теорія» описує концепцію щодо набуття грошами вартості лише через сформовані суспільством звичаї та закони, що наділяють їх функцією засобу обігу.

Головними розробниками еволюційної концепції виникнення грошових коштів є А. Сміт, Д. Рікардо і К. Маркс. Більшість науковців, як зарубіжних, так і вітчизняних схиляються саме до цієї концепції.

А. Сміт і Д. Рікардо, в результаті аналізу природи і походження грошей довели безпідставність раціоналістичної концепції та об'єктивний характер

виникнення грошей. Адже гроші в їх найпримітивніших проявах виникли на ранніх ступенях розвитку суспільства, коли не можливим було виникнення суспільної домовленості, а фактор державної влади не міг відігравати істотної ролі у їх виникненні. Провідними умовами становлення товарно-грошових відносин, а отже і грошей, на їх думку, були процеси підвищення ефективності суспільного виробництва до рівня виокремлення окремого продукту, який став еквівалентом обміну між виробниками.

Відсутність планування грошових потоків на короткий і середній терміни, що може призводити до неефективного використання коштів.

Важливо зазначити, що дослідження в області грошових коштів охоплює різні аспекти, від їх класифікації до факторів, що впливають на їх розмір та особливості управління грошовими потоками.

Два різні методи заповнення розділу призводять до одного й того ж результату: підсумкові рядки заповнюються однаково як у формі № 3, так і в формі № 3-п.

Оскільки основною метою бухгалтерського обліку є підготовка фінансової звітності, ми визначили кілька причин, які можуть спричинити ці проблеми (табл. 1.2) [8]:

- коректне відображення грошових коштів у фінансовій звітності, що може виникати через громіздкість або незрозумілість деяких форм звітності, ускладнюючи процес їх підготовки;

- контроль за збереженням і використанням коштів, а також необхідність оптимізації надходжень і витрат готівки, формування інформаційної бази даних для аналізу отриманих і втрачених вигод від проведених заходів. Одна з причин виникнення проблеми – недостатня інформативність форм фінансової звітності для всіх користувачів, які приймають рішення;

- повнота та своєчасність відображення в обліковій системі руху грошових коштів. На нашу думку, ця проблема виникає через недосконалість облікових стандартів і постійні зміни в законодавстві.

Таблиця 1.2

Проблемні аспекти відображення у звітності грошових коштів

Виокремлення проблемних аспектів	Пояснення та складності при різних шляхах їх вирішення	
Наявність двох методів складання Звіту про рух грошових коштів	Наявність додаткових статей у звіті про рух грошових коштів, що ускладнює процес складання Звіту про рух грошових коштів	Необхідність створення окремого звіту, що міститиме додаткові статті
	Відсутність повної картини про рух грошових коштів за основними статтями надходжень і виплат грошових коштів (за використання прямого методу) та про причини відхилення чистого грошового потоку від чистого прибутку (за використання непрямого методу)	Складання обох форм є трудомістким процесом.
		Впровадження такої форми потребує внесення змін на законодавчому рівні.
Відсутність окремої стандартизації (стандарту), що регулює формування інформації про операції щодо руху грошових коштів на підприємствах	Формування уніфікованої форми потребує заміни програмного забезпечення бухгалтерських програм.	
	Трудомісткість розроблення такого підходу до формування стандарту, який регулюватиме звітність про рух грошових коштів, що не суперечитиме чинним стандартам і стандартам МСБО.	
Недостатня аналітичність Звіту про рух грошових коштів для використання даних звіту в процесі прийняття управлінських рішень	Впровадження нового стандарту приведе до підвищення правильності відображення грошових коштів у фінансовій звітності, але може й ускладнити роботу бухгалтерського апарату через необхідність швидко адаптуватися до змін у законодавстві.	
	У разі введення змін – необхідність комплексного вдосконалення всіх форм звітності, оскільки вони є взаємопов'язаними.	
	Звітність стане більш прозорою та інформативною для користувачів, але може ускладнити процес збору та формування інформаційних потоків про грошові кошти у звітності.	

Підсумовуючи, можна стверджувати, що проведені дослідження відкривають широке поле для подальшого вивчення та формування рекомендацій щодо вдосконалення методики відображення грошових коштів в обліку та фінансовій звітності підприємства.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Решетилівка - є адміністративним, промисловим і культурним центром Полтавського району Полтавської області, розташоване на відстані 40 км від міста Полтава. Населення селища перевищує 9000 осіб. Відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», Решетилівська селищна громада об'єдналася з Потічанською сільською громадою, утворивши Решетилівську об'єднану територіальну громаду з адміністративним центром у Решетилівці, куди увійшли 11 сіл Решетилівського району.

Не так давно Решетилівка стала центром громади, чисельність населення якої становить 31,42 тис. осіб. Це наклало додаткову відповідальність на місцеву владу, яка прагне забезпечити благоустрій і створення робочих місць для мешканців громади та прилеглих населених пунктів.

ТОВ «XXX» було засноване у 1994 р. Для забезпечення діяльності ТОВ «XXX» при його створенні статутом підприємства було затверджено статутний капітал у розмірі 2 млн 726 тис 773 грн., сформований за рахунок грошових вкладів його учасників.

За способом формування статутного капіталу це підприємство можна класифікувати як корпоративне, адже воно було засноване на основі вкладів двох, або більше засновників, а саме трьох, на відміну від унітарного підприємства, яке створюється одним засновником.

Основними напрямками діяльності є вирощування зернових та олійних культур (кукурудза, пшениця, ячмінь, соняшник), а також тваринництво.

Середньооблікова чисельність працівників ТОВ «XXX» була

стабільною, плинність кадрів в межах норми (рис. 2.1).

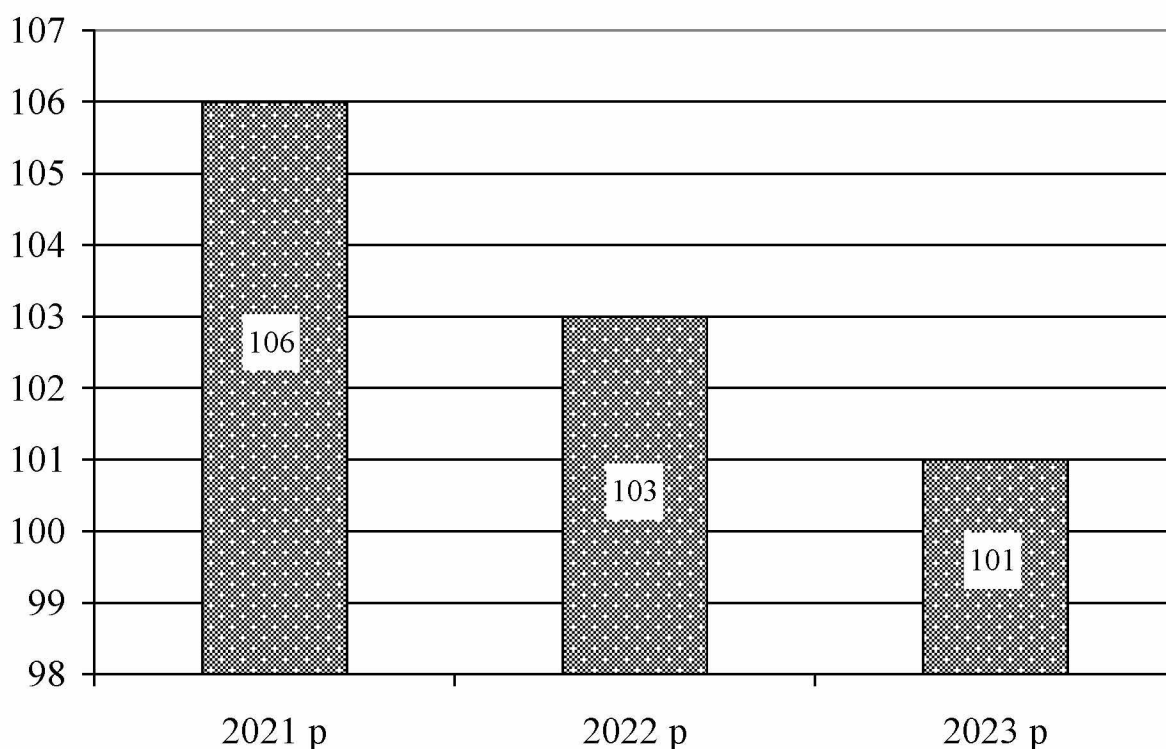

Рис. 2.1. Середньооблікова чисельність працівників
ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр., тис. грн

Товариство зобов'язане вести бухгалтерський облік своєї діяльності та подавати статистичну інформацію та адміністративні дані відповідно до законодавства. ТОВ «XXX» створено та діє відповідно до чинного законодавства з метою отримання прибутку через різноманітні види діяльності.

На досліджуваному підприємстві Наказ про облікову політику відсутній, тому нами розроблено проект наказу. Бухгалтерський облік на ТОВ «XXX» організований за методом створення власної бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером та ведеться в цифровій формі. У той же час, підприємство не має затвердженого Наказу «Про облікову політику підприємства», тому автором було розроблено проект наказу (додаток Є) з урахуванням специфіки господарської діяльності даного товариства, реалій ведення облікової роботи на ньому та з метою поліпшення її організації. Для

нього було розроблено такі основні положення організації та ведення обліку на підприємстві:

- бухгалтерський облік ведеться створеною на підприємстві бухгалтерською службою на чолі з головним бухгалтером;
- для відображення активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій бухгалтерською службою використовується робочий план рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємства;
- бухгалтерський облік на підприємстві автоматизовано;
- підприємство подає пакет звітності, передбачений НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»;
- Звіт про рух грошових коштів складається за прямим методом із застосуванням відповідної форми (форма № 3);
- амортизація основних засобів, інвестиційної нерухомості, довгострокових біологічних активів, а також нематеріальних активів здійснюється за допомогою прямолінійного метода;
- для обліку витрат підприємство використовує лише рахунки Класу 9 «Витрати діяльності»;
- перелік і склад змінних та постійних загальновиробничих витрат затверджується згідно додатку до нього. В якості бази розподілу загальновиробничих витрат використовувати прямі матеріальні витрати, що включаються до виробничої собівартості продукції;
- поточні, додаткові, довгострокові біологічні активи та сільськогосподарська продукція при їх первісному визнанні оцінюються за виробничою собівартістю відповідно до НП(С)БО 16 «Витрати».

Також в наказі визначено, що протягом року необхідно дотримуватися єдиної методологічної основи бухгалтерського обліку, складати та надавати фінансову звітність у встановлені строки на основі Положень (стандартів) бухгалтерського обліку: щомісяця до 20 числа наступного місяця та щороку до 25 лютого наступного року. Цей наказ повинен відображати особливості

організації обліку та складання фінансової звітності. В сучасних умовах розробка облікової політики для ТОВ «XXX» стала надзвичайно важливим і складним завданням. Цей процес вимагає вивчення та вибору найбільш ефективних методів обліку, які відповідають чинному законодавству.

На основі проведених досліджень ми рекомендуємо оптимізувати структуру наказу про облікову політику, дотримуючись вимог, представлених у табл. 2.1

Таблиця 2.1

Вимоги щодо складання облікової політики в частині бухгалтерського обліку грошових коштів ТОВ «XXX»

Вимога	Характеристика
Повного висвітлення	Бухгалтерське відображення всіх економічних операцій, що пов'язані з грошовими коштами, повинно бути повним.
Законності	Здійснення бухгалтерського обліку грошових коштів повинно відповідати чинному законодавству.
Зрозумілості	Інформація, яка наводиться в політиці обліку, пов'язані з грошовими коштами, повинна бути зрозумілою для фахівців у галузі бухгалтерського обліку та контролю.
Доцільності	Дані, що формуються в бухгалтерській системі стосовно грошових коштів, повинні бути корисними для внутрішніх і зовнішніх користувачів
Своєчасності	Інформація має бути вчасною та актуальною подані для прийняття ефективних управлінських рішень (внутрішня звітність і строки її представлення керівництву).

Таким чином, застосування цих вимог суттєво підвищить ефективність роботи підприємства в цілому та допоможе уникнути помилок у своєчасному та повному веденні бухгалтерського обліку господарського суб'єкта. Одним із напрямів контролю роботи кас та облікових працівників – проведення інвентаризації, в строки, що визначені законодавством.

Облік підприємства проводиться відповідно до чинного законодавства України. Відповідальність за точність обліку та своєчасну подачу фінансової звітності покладається на головного бухгалтера. Річний баланс та звітність підприємства повинні бути повні та достовірні, і в окремих випадках це підтверджується аудитором чи аудиторською організацією, якщо це вимагає закон. Засновник (власник) підприємства може замовити аудиторську перевірку річної фінансової звітності за свої рахунки.

Підприємство може надавати різні соціальні пільги для працівників, фінансувати їхню підготовку та перепідготовку за необхідності. Кожен працівник повинен зберігати конфіденційність інформації, отриманої на роботі, і запобігати її розголошенню, оскільки закон встановлює відповідальність за розголошення комерційної таємниці підприємства.

2.2. Облік грошових коштів та відображення інформації у звітності

Операції з грошовими коштами обліковуються у розрізі готівкових (касові операції), безготівкових розрахунків, операцій з грошовими документами, коштами в дорозі та електронними грошима, розрізняючи при цьому розрахунки в національній та іноземних валютах.

Для обліку касових операцій на ТОВ «XXX» використовуються такі форми документів:

- прибутковий касовий ордер;
- видатковий касовий ордер;
- відомість на виплату готівки;
- журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових документів;
- журнал реєстрації прибуткових ордерів;
- журнал реєстрації видаткових ордерів;
- касова книга.

Прибуткові та видаткові касові ордери використовуються для реєстрації фактів надходження та вибуття готівки з каси. Ці документи завіряються підписами, або факсиміле, директора, або іншої уповноваженої особи (головного бухгалтера, його заступника, бухгалтера-касира) і касира, а також особи, що внесла або отримала готівку. Касові ордери фіксуються в базі даних BAS «Бухгалтерія», після чого автоматично вносяться до відповідних журналів реєстрації в залежності від їх типу.

Отримання та видачу готівки в касі господарюючого суб'єкта

фіксується у касовій книзі (форма № КО - 4). Кожен суб'єкт, який здійснює діяльність, повинен мати лише одну касову книгу. Аркуші касової книги обов'язково нумеровані, прошнуровані і пропечатані печаткою. Кількість аркушів у касовій книзі підтверджується підписами керівника і головного бухгалтера господарюючого суб'єкта. Касова книга використовується для ведення докладного обліку.

Записи у касовій книзі робляться щоденно, безпосередньо в день грошових операцій, на кожен документ в двох примірниках. Другий примірник є звітом касира, перший залишається в самій касовій книзі. Обидва примірники отримують однакові номери. Касир щодня підраховує операції та визначає залишок готівки в касі. Наступного дня касир передає бухгалтерії аркуш касової книги з копіями записів, відділеними від основної частини, і супровідними прибутковими та видатковими касовими документами, підписуючись в касовій книзі.

Крім традиційного методу ведення касової книги, існує також можливість вести її автоматизованим шляхом. При цьому створюються електронні документи «Вкладний аркуш касової книги» і «Звіт касира», які мають ідентичний зміст і реквізити з паперовою формою касової книги. Нумерація сторінок автоматизованої касової книги проводиться в послідовності з початку року. Після отримання автоматизованих документів касир перевіряє їх вірність, підписує та передає до бухгалтерії разом із підтверджуючими документами, підтверджуючи передачу вкладного аркуша касової книги. По закінченні року електронні документи «Вкладний аркуш касової книги» об'єднуються і підписуються керівником і головним бухгалтером господарюючого суб'єкта, а книга скріплюється печаткою.

Бухгалтерія здійснює контроль над правильністю ведення касової книги, за яким відповідає головний бухгалтер ТОВ «XXX».

Облік безготівкових розрахунків на ТОВ «XXX» ведеться з використанням форм таких документів:

- платіжне доручення (платіжна інструкція);

- платіжна вимога-доручення;
- виписка банку.

Підставами для руху безготівкових коштів по рахункам підприємства слугують платіжні доручення та вимоги-доручення. Платіжне доручення формується платником як доручення до банку перерахувати певну суму грошей з його рахунку на рахунок одержувача. Платіжна вимога-доручення є комбінованим документом та містить у собі вимогу одержувача коштів до платника та доручення платника до банку про їх переказ. Платіжні доручення і вимоги-доручення підписуються директором підприємства та містять печатки підприємства і надавача платіжних послуг.

Акредитив як документ створюється для оформлення акредитивного розрахунку, за якого замовник відкриває спеціальний рахунок у банку, обслуговуючому постачальника та за рахунок власних, або позикових коштів вносить на рахунок, визначену за домовленістю з постачальником, суму, яка, за виконання умов договору про постачання, перерахується на рахунок постачальника. Здебільшого така форма розрахунків здійснюється у випадку низького рівня довіри до контрагента.

Банківські виписки на ТОВ «XXX» формуються не рідше одного разу на тиждень та являють собою список фактичних надходжень та списань грошових коштів з поточного рахунку підприємства. Бухгалтер-касір використовує дані цього документа для перевірки та доповнення інформації бухгалтерського обліку стосовно руху безготівкових коштів.

У системі BAS Бухгалтерія операції стосовно надходження й вибуття безготівкових коштів на фіксуються у журналі «Банківські виписки» документами «Надходження на банківський рахунок» і «Списання з банківського рахунку».

На ТОВ «XXX» відповідальність за синтетичний та аналітичний облік грошових операцій насамперед полягає на бухгалтера-касіра. Для бухгалтерського обліку руху грошових коштів використовуються рахунки 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках» і 33 «Інші кошти» з відповідними

субрахунками.

Для отримання узагальненої інформації про готівку, яка знаходиться в касі підприємства, і її рух, використовується рахунок 30 «Готівка». Цей рахунок є активним, балансовим та основним. Дебетова сторона рахунку 30 відображає надходження грошових коштів до каси, а кредитова сторона - їх видачу [17].

Рахунок 30 «Готівка» має два субрахунки:

- 301 «Готівка в національній валюті»;
- 302 «Готівка в іноземній валюті».

Детальний облік грошових операцій ведеться в звіті касира, де фіксуються всі операції з готівкою. З метою ефективного управління грошовими коштами система обліку повинна бути організована так, щоб в будь-який момент можна було оцінити платоспроможність підприємства, відстежити залишки готівки і визначити напрямки її використання.

Кореспонденція рахунків з обліку готівкових операцій представлено в додатку К. У Журналі-ордері по рахунку 30 проводиться узагальнення цієї інформації, включаючи гроші в касі та кошти, які перебувають у дорозі.

Для забезпечення збереження грошових коштів бухгалтерія повинна проводити раптові перевірки щонайменше один раз на квартал, перераховуючи всі цінності, які знаходяться у касі, та складати відповідні акти. Якщо під час перевірок виявляються зайві грошові кошти, вони зараховуються до каси на користь підприємства, а якщо є недостача, вона виправляється за рахунок касира.

Рахунок 31 «Рахунки в банках» призначено для обліку наявності та руху грошових коштів, що знаходяться на рахунках у банках і можуть бути використані для поточних операцій.

Рахунок 31 «Рахунки в банках» включає наступні субрахунки [17]:

- 311 «Поточні рахунки в національній валюті»;
- 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»;
- 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті»;

- 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті»;
- 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті»;
- 316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті».

На дебеті рахунка 31 «Рахунки в банках» фіксуються надходження грошових коштів, на кредиті - їх використання. Субрахунки 312 і 314 відображають інформацію про грошові кошти в іноземній валюті. Операції з грошовими коштами на рахунку 31 реєструються згідно з виписками банку та первинними документами.

Якщо виявляються помилкові операції на рахунку 31, вони відображаються відповідно до дебету або кредиту рахунка 31 у кореспонденції з рахунком 377 «Розрахунки з іншими дебіторами». Банк слід повідомити про помилки та виправити їх. Залишок на рахунку 31 повинен збігатися з залишком у виписці банку.

Облік грошових коштів на рахунках у ТОВ «XXX» здійснюється за виписками банку. Якщо є розрахункові субрахунки, відкриваються окремі аналітичні рахунки. Виписка банку містить дату, номер документа, короткий зміст операцій, суми дебету і кредиту, а також залишки на початок і кінець періоду. Сума списана з рахунка підприємства відображається по дебету виписки, а сума, зарахована на рахунок, - по кредиту, що призводить до кредитного сальдо на рахунку.

Сальдо на рахунку 31 «Рахунки в банках» завжди має відповідати даним як банківського обліку, так і обліку підприємства. Виписка повинна бути надана до 1-го числа кожного місяця. Надходження коштів на рахунки 31 «Рахунки в банках» можуть бути різноманітними. Основною статтею надходжень є виручка від продажу продукції, наданих послуг та виконаних робіт, а також від реалізації інших активів.

Кошти також надходять із каси підприємства, включаючи депоновані суми, виручку від продажу, компенсації за пред'явлені претензії, а також кредити від банків, як короткострокові, так і довгострокові. Іншими джерелами надходжень є цільове фінансування, кошти з цільових

надходжень, а також виручка від оренди, отримана від орендарів у вигляді орендної плати або за продані об'єкти. На досліджуваному ТОВ «XXX» відкрито наступні рахунки: 311 – поточний рахунок в національній валюті, 312 - поточний рахунок в іноземній валюті, 313 – спеціальний рахунок, 316 – розподільчий рахунок. Рахунки відкрито в Ощадбанку та Креді Агріколь Банку.

Детальна інформація про кореспонденцію рахунків для обліку операцій на поточному рахунку представлена в додатку Л.

Облік інших грошових коштів ведеться на активному рахунку 33 «Інші кошти». Цей рахунок узагальнює дані про наявність та рух грошових коштів у касі підприємства, таких як поштові марки, оплачувані путівки до будинків відпочинку тощо, а також кошти в дорозі, тобто грошові суми, які були внесені до кас банків, ощадних кас або поштових відділень для подальшого зарахування на рахунки підприємства в банках. Рахунок 33 «Інші кошти» поділяється на кілька субрахунків:

- 331 «Грошові документи в національній валюті»;
- 332 «Грошові документи в іноземній валюті»;
- 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті»;
- 334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті»;
- 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті» [17].

Дебет рахунку 33 «Інші кошти» відображає надходження грошових документів до каси підприємства та коштів у дорозі, а кредит показує вибуття грошових документів та списання коштів у дорозі після їх зарахування на відповідні рахунки. Кореспонденція рахунків з обліку інших грошових коштів наведена у додатку М.

Облік грошових документів у ТОВ «XXX» здійснюється за їх видами. До грошових коштів, які вважаються на дорозі, відносяться прибуток, отриманий підприємствами за надані послуги, реалізовані товари, виконані роботи та внесені до банку та каси поштового відділення для зарахування на поточний рахунок. На субрахунку 331 «Грошові документи в національній

валюті» відбувається облік грошових документів за їх номінальною вартістю, які знаходяться в касі підприємства, такі як векселі, облігації, грошові квитки, поштові марки та інші грошові документи.

Оскільки на цьому підприємстві впроваджено автоматизований облік, операції за рахунком 31 фіксуються в журналі-ордері. За допомогою обчислювальної техніки створюється машинограма-оборотна відомість для рахунка 31 «Рахунки в банках», підсумки якої автоматично переносяться до Головної книги за синтетичними рахунками. Ощадні сертифікати, придбані підприємством у банку, обліковуються на рахунках 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті» та 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті».

Аналітичний облік може проводитися з деталізацією за банками, які видали ощадні сертифікати, а також за термінами їх погашення. Звітність підприємства завершує систему бухгалтерського обліку, узагальнюючи та систематизуючи інформацію про його діяльність, що є важливим для всіх зацікавлених сторін при ухваленні ефективних економічних рішень.

У фінансовій звітності потоки грошових коштів відображаються насамперед у формі № 3 «Звіт про рух грошових коштів» (рис. 2.2).

Звіт про рух грошових коштів формується бухгалтером-касиrom щомісяця й подається головному бухгалтеру і директору. У звіті відображаються усі надходження і витрачання грошових коштів від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Метою складання звіту є визначення шляхів витрачання та джерел надходження грошових коштів на підприємстві.

Звіт про рух грошових коштів відображає надходження та вибуття грошових коштів під час операційної, інвестиційної та фінансової діяльності за звітний період.

У звіті підприємство детально вказує суми надходжень та витрат, які виникають внаслідок цих операцій. Якщо рух грошових коштів пов'язаний з різними видами діяльності, відповідні суми розглядаються окремо для

КОЖНОГО ВИДУ.

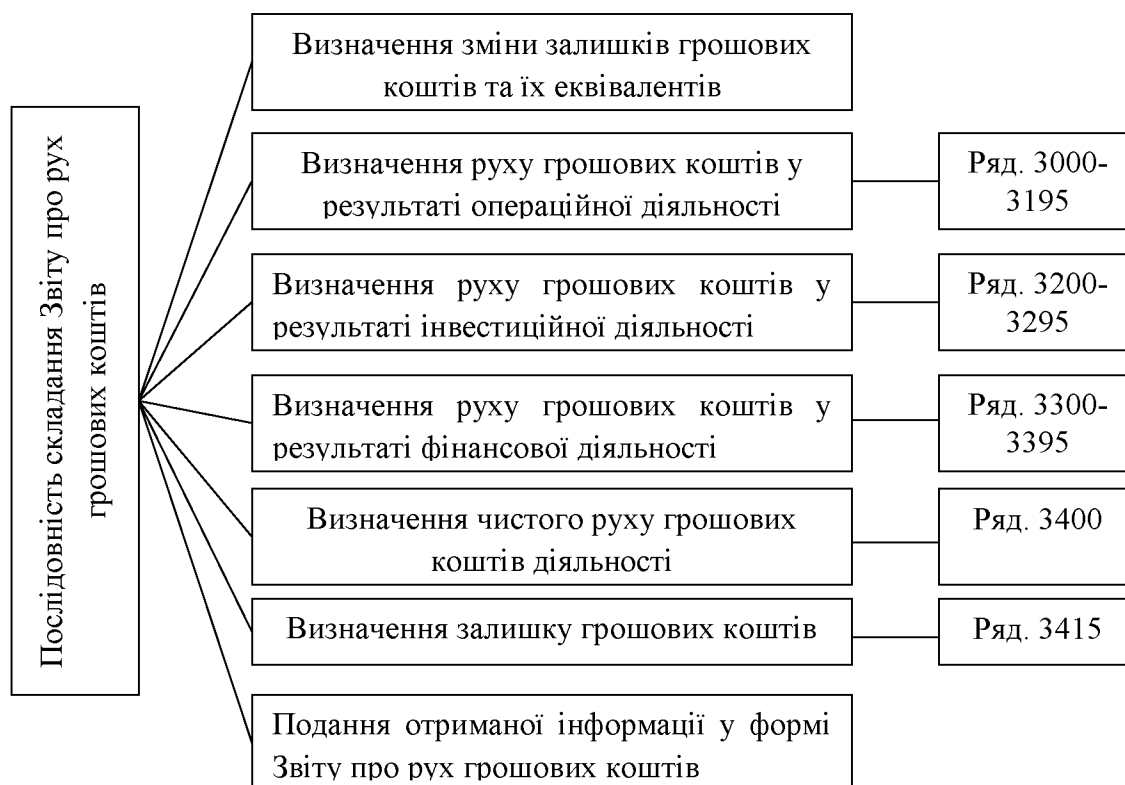

Рис. 2.2. Процес складання «Звіту про рух грошових коштів»

Зміни грошових коштів всередині підприємства до звітного періоду не враховуються. Негрошові операції, такі як отримання активів за допомогою фінансової оренди, бартерні угоди та емісія акцій, не включаються до звіту про рух грошових коштів. Інформація про рух грошових коштів також наводиться в балансі (звіті про фінансовий стан) у розділі активів (рядок 1165) та в примітках до річної звітності (розділ 6, рядки 640-690).

Стан грошових коштів на дату балансу відображується у розділі II «Оборотні активи» форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та у розділі VI «Грошові кошти» форми № 5 «Примітки до річної фінансової звітності». Формування та подання річної фінансової звітності входить до повноважень головного бухгалтера ТОВ «XXX» та здійснюється після проведення повної інвентаризації активів, капіталу та зобов'язань підприємства. Саме за інвентаризацію грошових коштів насамперед

відповідальні касири та бухгалтер-касир.

На ТОВ «XXX» також діє система внутрішньої звітності. Основними звітами щодо грошових коштів є Звіт про надходження виручки та Звіт про рух грошових коштів.

Звіт про надходження виручки формується бухгалтером-касиrom щотижня та подається голові відділу реалізації й директору підприємства. Звіт містить інформацію про фактичні надходження грошових коштів від покупців та замовників упродовж звітного тижня в розрізі менеджерів з реалізації. Метою звіту є моніторинг стану дебіторської заборгованості.

Ми пропонуємо методику заповнення звіту про рух грошових коштів, яка, на відміну від зазначених раніше, базується на безперервному оперативному зборі даних для складання форми. Її суть полягає в тому, що після того, як бухгалтер проводить операцію під час або відразу після виконання конкретної господарської діяльності, він одночасно виконує необхідні коригування та виділяє суми. Наприкінці звітної періоду ці дані переносяться до звіту про рух грошових коштів. Для цього може бути використаний модифікований журнал реєстрації господарських операцій (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

**Шапка модифікованого Журналу реєстрації господарських операцій
для заповнення Звіту про рух грошових коштів**

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Σ	Коригування	Сума після коригування		Вид діяльності	Код статті в Звіті про рух грошових коштів
		Дебет	Кредит			Надходження	Видаток		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

На нашу думку, запропоновані зміни у формі та методах складання звіту про рух грошових коштів на ТОВ «XXX» є позитивними. Вони сприятимуть підвищенню значення інформації, що міститься в цьому звіті, а

також зростанню інтересу користувачів фінансової звітності до цієї форми та її інформативності. Крім того, посилення аналітичної та інформаційної функцій фінансової звітності дозволить виявити причини незадовільного стану грошових потоків без зайвих ускладнень у даних бухгалтерського обліку.

2.3. Податкові аспекти обліку грошових операцій

Податкові наслідки у результаті грошових операцій настають при здійсненні авансових платежів, а також у тих випадках, коли рух грошових коштів безпосередньо утворює доходи, або витрати суб'єкта господарювання. Таким чином грошовими операціями, що призводять до виникнення податкових наслідків є:

- реалізація товарів, робіт і послуг у роздріб;
- отримання та сплати авансу;
- визнання курсових різниць по монетарним статтям;
- отримання та надання безповоротної фінансової допомоги.

Зазвичай під час реалізації товарів, робіт і послуг дохід визнається на дату відвантаження товару, тобто в момент формування дебіторської заборгованості. За таких умов рух грошових коштів не несе за собою податкових наслідків. Проте у роздрібній торгівлі за рахунок того, що підприємство реалізовує товари безлічі покупців, а оплата здебільшого здійснюється в момент реалізації товару, облік дебіторської заборгованості стає непрактичним і майже неможливим. За такої особливості дохід від реалізації, а отже й зобов'язання з ПДВ визнається в момент отримання виручки від покупця. Відповідно у бухгалтерському обліку це відображується проводкою Дебет 30/31 Кредит 70.

Згідно пункту 187.1 ПКУ датою виникнення податкових зобов'язань ПДВ з постачання товарів, робіт і послуг вважається одна з подій, що сталася

раніше: надходження коштів від покупця, або відвантаження товарів.

Відповідно пунктом 198.2 ПКУ зазначається, що датою виникнення податкового кредиту з ПДВ вважається одна з подій, що сталася раніше: списання коштів у оплату товарів, робіт і послуг, або отримання товарів.

Тому, хоча й отримання або сплата авансу не утворює бухгалтерського доходу або витрат, авансові операції несуть за собою податкові наслідки з ПДВ [45].

У цьому сенсі операції з отримання та надання безповоротної фінансової допомоги є протилежні авансовим, адже вони безпосередньо формують дохід та витрати підприємства, а отже й його фінансовий результат, який тоді оподатковується податком на прибуток.

У випадку фізичних осіб отримання безповоротної фінансової допомоги оподатковується ПДФО й військовим збором. Так, будь-які гроші, отримані фізичною особою є об'єктом оподаткування, окрім надходжень у вигляді аліментів, повернення позик, матеріальної допомоги тощо.

Особливим нюансом у випадку фізичних осіб є те, що за умови, якщо щодо фізичної особи не здійснюється кримінального провадження, або сума одноразового переказу не перевищує 150 тисяч грн., то згідно статті 62 Закону України «Про банки і банківську діяльність», банк не має права надавати інформацію про доходи своїх клієнтів третім особам, у тому числі ДПС України, без згоди власника рахунку. Таким чином уникається визнання кожного переказу між фізичними особами як доходу та його оподаткування, адже податок не може бути нарахований за відсутності документації щодо стану рахунку, яка у свою чергу не може бути отримана без згоди на те власника рахунку.

Розрахунок та визнання курсових різниць здійснюється на дату балансу та на дату операції, пов'язаної з відповідною монетарною статтею. Курсові різниці можуть бути позитивними й негативними, відповідно утворюючи доходи та витрати підприємства. Доходи від визнання курсових різниць обліковуються на субрахунках 714 «Дохід від операційної курсової різниці» і

744 «Дохід від неопераційної курсової різниці», а витрати – на субрахунках 945 «Втрати від операційної курсової різниці» і 974 «Втрати від неопераційних курсових різниць». Важливим нюансом є те, що при розрахунках з контрагентами для сум сплачених і отриманих авансів не розраховуються курсові різниці, адже ці статті не вважаються монетарними.

Які податкові наслідки має помилкове перерахування коштів? У разі отримання помилкових перерахувань їх необхідно якнайшвидше повернути законному власнику. Цей термін становить три робочі дні за аналогією до банків, що помилково переказали кошти.

При цьому такий рух грошей жодним чином не вплине на облік доходів і витрат та оподаткування податком на прибуток підприємств.

Якщо кошти були повернені у встановлені законодавством строки та між контрагентами немає договірних відносин (або договір уже розірвано), податкові зобов'язання з ПДВ не нараховують.

Якщо ж підприємство отримало кошти в разі чинного договору, то в отримувача коштів відповідно до ст. 187 ПКУ виникають податкові зобов'язання з ПДВ під час зарахування коштів на банківський рахунок.

У разі якщо неналежний отримувач зволікатиме з поверненням грошових коштів, такий спір вирішуватиметься в судовому порядку.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання

Фінансовий стан підприємства - це складне поняття, яке формується через взаємодію всіх аспектів фінансових відносин на підприємстві. Він визначається різноманітними факторами виробництва і господарювання та представлений рядом показників, які відображають наявність, розподіл і використання фінансових ресурсів. Ці показники розраховуються на основі інформації з щорічної фінансової звітності, зокрема балансу (додатки Д.1, Є.1, Ж.1). Майновий стан підприємства (табл. 3.1) відображається через склад, розподіл, структуру та зміни активів (власності) та пасивів (власного капіталу і зобов'язань).

Таблиця 3.1

Динаміка та структура майна підприємства ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр.

Види активів (майна)	2021 р		2022 р.		2023 р.		Зміни (+,-) 2023 р. до 2021 р.		
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	час- тки, в.п.	у %
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Майно - всього	229100	100,0	251130	100,0	275138	100,0	+46038	х	+20,1
1. Необоротні активи	79342	34,6	71810	28,6	62260	22,6	-17082	-12,0	-21,5
1.1. Основні засоби	79031	99,6	71447	99,5	61911	99,4	-17120	-0,2	-21,7
2. Оборотні активи	149758	65,4	179320	71,4	212878	77,4	+63120	+12,0	+42,1
2.1. Запаси	81990	54,7	115180	64,2	134180	63,0	+52190	+8,3	+63,7
2.1.1. Виробничі запаси	19865	24,2	12373	10,7	18989	14,2	-876	-10,1	-4,4
2.1.2. Незавершене виробництво	7815	9,5	9601	8,3	12598	9,4	+4783	-0,1	+61,2
2.1.3. Готова продукція та товари	54310	66,2	93206	80,9	102593	76,5	+48283	+10,2	+88,9
2.2. Поточні біологічні активи	688	0,5	657	0,4	963	0,5	+275	-	+40,0

Продовж. табл. 3.1

A	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.3. Поточна дебіторська заборгованість	26079	17,4	12005	6,7	24168	11,4	-1911	-6,1	-7,3
2.4. Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	39467	26,4	49006	27,3	49666	23,3	+10199	-3,0	+25,8
2.5. Інші оборотні активи	1534	1,0	2472	1,4	3901	1,8	+2367	+0,8	в 2,5 р.б.

Результати аналізу майна ТОВ «XXX» засвідчили про присутність як позитивних, так і негативних тенденцій у майновому стані господарюючого суб'єкта за інформацією активу балансу. Так у 2023 р. порівняно з 2021 р. вартість майна збільшилася на 46038 тис. грн (20,1 %), що свідчить про поліпшення майнового потенціалу суб'єкта господарювання. При цьому необоротні активи скоротилися на 17082 тис. грн (21,5 %), при цьому, вони представлені, переважно, основними засобами, вартість яких зросла на 17120 тис. грн, або на 21,7 %.

На ряду із скорочення вартості необоротних активів, спостерігається збільшення оборотних активів на 63120 тис. грн (на 42,11 %) спричинене зростанням вартості запасів на 52190 тис. грн (63,7 %), поточних біологічних активів – на 275 тис. грн (на 40 %), грошових коштів та їх еквівалентів – на 10199 тис. грн (на 25,8 %), вартості інших оборотних активів – на 267 тис. грн (2,5 рази) та скорочення суми поточної дебіторської заборгованості 1911 тис. грн (7,3 %).

На зміну вартості запасів вплинуло зростання суми: незавершеного виробництва на 4783 тис. грн (на 61,2 %), готової продукції та товарів – на 48283 тис. грн (на 88,9 %) та скорочення вартості виробничих запасів – на 876 тис. грн (4,4 %). В структурі майна ТОВ «XXX» в період з 2021 р. по 2023 р. переважають оборотні активи – 65,4, 71,4, 77,4 % у 2021, 2022 та 2023 рр.

Графічно динаміку майна ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр. представлено

на рис. 3.1.

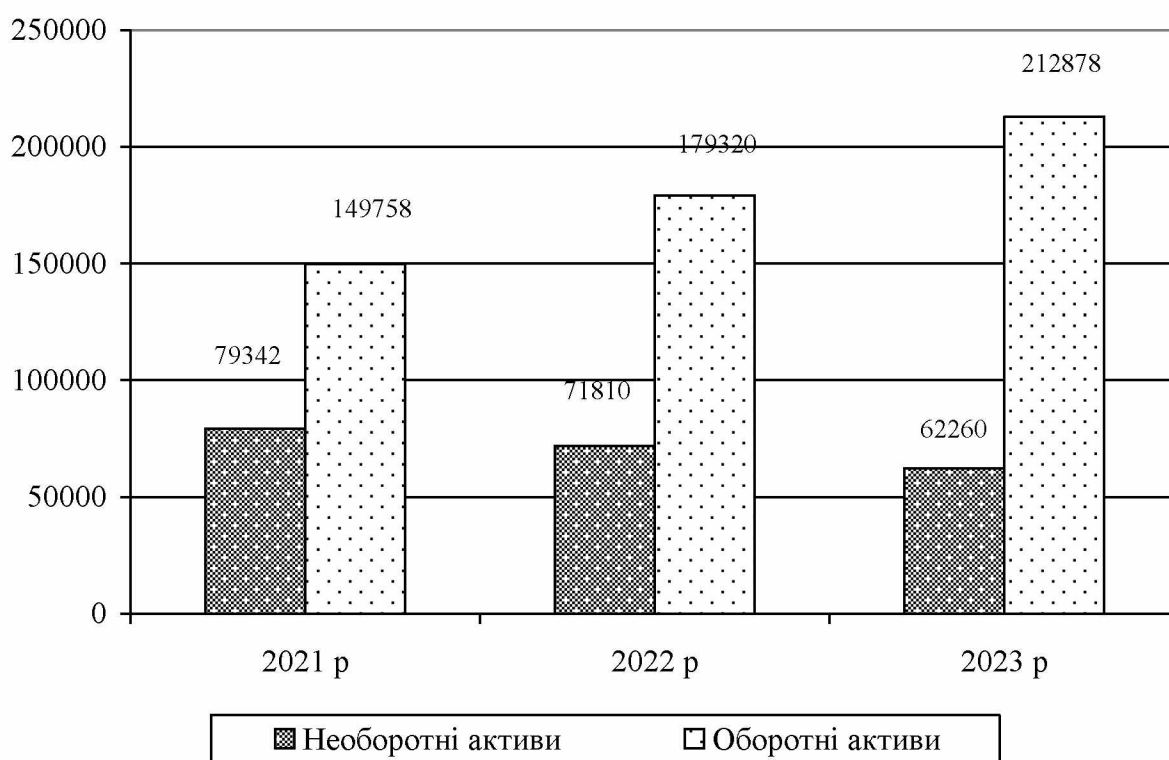

Рис. 3.1. Динаміка та структура активів ТОВ «ХХХ»
за 2021 - 2023 рр., тис. грн

Аналіз джерел формування майна (капіталу) господарюючих суб'єктів, в тому числі і ТОВ «ХХХ», проводиться з використанням скороченого аналітичного балансу, що формується з вихідного балансу через об'єднання в окремі групи однорідних за складом та економічним змістом статей. Аналіз капіталу ТОВ «ХХХ» за 2021 – 2023 рр. представлено в табл. 3.2.

За результатами проведеного в табл. 3.2 аналізу можна зробити ряд висновків. Власний капітал ТОВ «ХХХ» збільшився в 2023 р. порівняно з 2021 р. на 2726 тис. грн (на 19,2 %), що є позитивним для підприємства. Не дивлячись на вартісне збільшення власного капіталу, в структурі джерел формування капіталу його частка скоротилася з 97 до 96,3 %, що є негативним і свідчить про зниження залежності ТОВ «ХХХ» від зовнішніх джерел, хоча таке скорочення не є суттєвим з позиції фінансової стійкості.

Таблиця 3.2

Динаміка та структура джерел формування капіталу
ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр.

Види пасивів (джерел формування капіталу)	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни, (+/-) 2023 р. до 2021 р.		
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	час тки, в.п.	у %
Капітал - всього	229100	100,0	251130	100,0	275138	100,0	+46038	х	+20,1
1. Власний капітал	222145	97,0	242517	96,6	264871	96,3	+42726	-0,7	+19,2
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	2727	1,2	2727	1,1	2727	1,0	-	-0,2	-
1.2. Нерозподілений прибуток	62598	28,2	25962	10,7	27945	10,6	-34653	-17,6	-55,4
2. Зобов'язання і забезпечення	6955	3,0	8613	3,4	10267	3,7	+3312	+0,7	+47,6
2.1. Поточні зобов'язання і забезпечення	6955	100,0	8613	100,0	10267	100,0	+3312	-	+47,6
2.1.1. Поточна кредиторська заборгованість	804	11,6	3385	39,3	1879	18,3	+1075	+6,7	в 2,3 р.б.

За 2021 - 2023 рр. спостерігається скорочення нерозподіленого прибутку на 34653 тис. грн (на 55,4 %). Збільшення зобов'язань та забезпечень ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр. склало 3312 тис. грн (47,6 %).

Зобов'язання та забезпечення представлені виключно поточними. Частка поточної кредиторської заборгованості ТОВ «XXX» зросла на 6,7 в.п. В загальному ж цей показник за досліджуваний період також зріс - на 1075 тис. грн (в 2,3 рази) і може свідчити про погіршення розрахунків з кредиторами.

Графічно динаміку капіталу ТОВ «XXX» представлено на рис. 3.2.

Одним із показників, який описує фінансовий стан господарюючих суб'єктів є підтримання стабільності з позиції довгострокової перспективи, тобто його фінансова стійкість. Для ТОВ «XXX» оцінку показників фінансової стійкості представлено додатку Н.

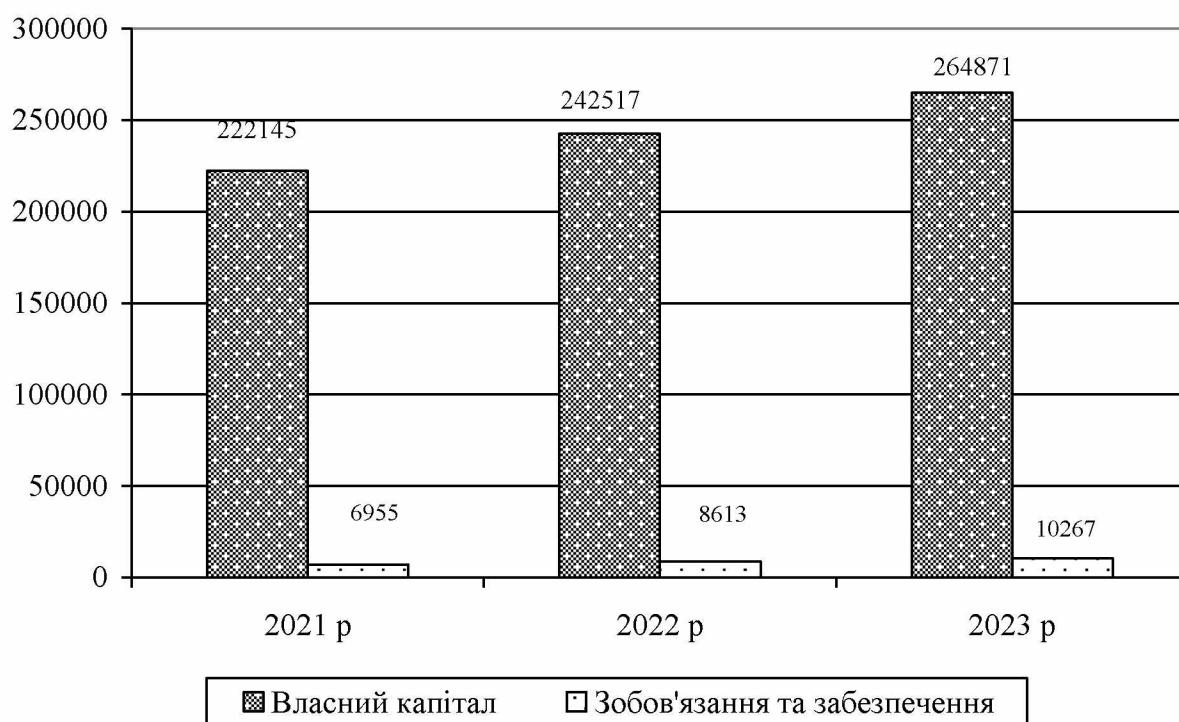

Рис. 3.2. Динаміка капіталу ТОВ «XXX»
за 2021 - 2023 рр., тис. грн

Виконані в додатку Н розрахунки свідчать, що ТОВ «XXX» мало високий рівень фінансової стійкості у 2021 - 2023 рр., хоча в динаміці показників має неоднозначні тенденції.

Так, фактичне значення коефіцієнта автономії вказує на те, що на кінець 2023 р. питома вага власного капіталу у валюті балансу становить 96,3 %, що на 0,7 пунктів вище порівняно з 2021 р. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу відповідно зріс з 0,030 до 0,037 і свідчить про зниження рівня фінансової залежності ТОВ «XXX» від кредиторів.

Коефіцієнт фінансової стабільності вказує, що на одну гривню власного капіталу у 2021 р. припадає близько 32 позикового капіталу і має тенденцію до скорочення і в 2023 р. становив близько 26 грн. Його віддалення від 1 може свідчити, що власники здійснюють фінансування у свою діяльність.

В цілому динаміка показників структури джерел формування капіталу ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр. свідчить про підвищення рівня фінансової

стійкості.

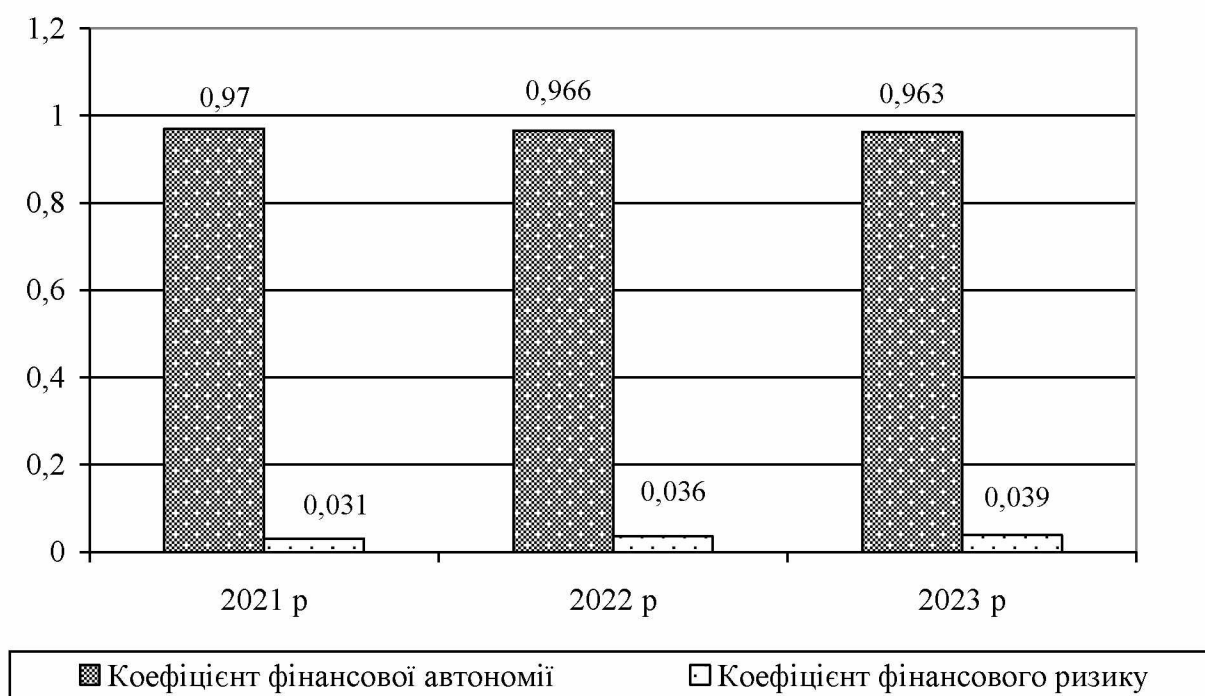

Рис. 3.3. Динаміка коефіцієнту автономії та концентрації позикового капіталу ТОВ «XXX» Полтавського району за 2021 – 2023 рр.

Значення коефіцієнтів маневреності власного капіталу ТОВ «XXX» (0,643, 0,704, 0,765) більше нормативного, а отже, це означає, що підприємство має дуже високі можливості для фінансування своєї виробничої діяльності.

Коефіцієнти забезпеченості оборотних активів та запасів власними оборотними коштами вказують на те, що в період з 2021 по 2023 рр. підприємство має високий рівень фінансового забезпечення власними оборотними коштами. Досліджувані показники хоч і мають негативну динаміку (скоротився на 0,002), проте значно більші за нормативні значення (0,954, 0,952, 0,952).

Коефіцієнт майна виробничого призначення скоротився з 0,469 до 0,346, що свідчить про те, що ТОВ «XXX» знижує свою фінансову стійкість з погляду забезпеченості активами основної виробничо-господарської діяльності.

Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні також скоротився з 0,345 до 0,225. Це вказує про скорочення відсотку основних засобів у валюті балансу. Коефіцієнт нагромадження амортизації свідчить про те, що рівень зношеності основних засобів ТОВ «XXX» зріс з 48,8 % у 2021 р. до 61,7 % у 2023 р., що свідчить про підвищення рівня зношеності майна.

Здійснимо оцінку рівня доходів і витрат ТОВ «XXX» в табл. 3.4 та 3.5.

Таблиця 3.4

**Динаміка та структура операційних витрат за елементами
ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр.**

Види витрат	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни (+, -) 2023 р. до 2021 р.		
	сума, тис. грн.	у % до підсу- мку	сума, тис. грн.	у % до підсу- мку	сума, тис. грн.	у % до підсу- мку	суми, тис. грн.	частки, в.п.	у %
Матеріальні затрати	50978	55,4	68542	64,2	87265	67,9	+36287	+12,5	+71,2
Витрати на оплату праці	8214	8,9	8341	7,8	11283	8,8	+3069	-0,1	+37,4
Відрахування на соціальні заходи	1995	2,2	2008	1,9	2018	1,6	+23	-0,6	+1,2
Амортизація	12501	13,6	12555	11,8	12309	9,6	-192	-4,0	-1,5
Інші операційні витрати	18375	20,0	15260	14,3	15662	12,2	-2713	-7,8	-14,8
Разом	92063	100,0	106706	100,0	128537	100,0	+36474	x	+39,6

Оцінка операційних витрат ТОВ «XXX» за елементами дає можливість зробити наступні висновки: загальна сума операційних витрат за досліджуваній період зросла на 36474 тис. грн або на 39,6 % (рис. 3.4).

Ця зміна спричинена зростанням: обсягу матеріальних затрат на 36287 тис. грн або на 71,2 %, витрат на оплату праці на 3069 тис. грн на 37,4 %, суми відрахувань на соціальні заходи на 23 тис. грн або на 1,2 % та скороченням; суми амортизації на 2713 тис. грн або на 14,8 % та суми інших операційних витрат на 2713 тис. грн (на 14,8 %). Протягом досліджуваного періоду (2021 -2023 рр.) найбільшу питому вагу займали: матеріальні витрати 55,4, 64,2, 67,9 % відповідно.

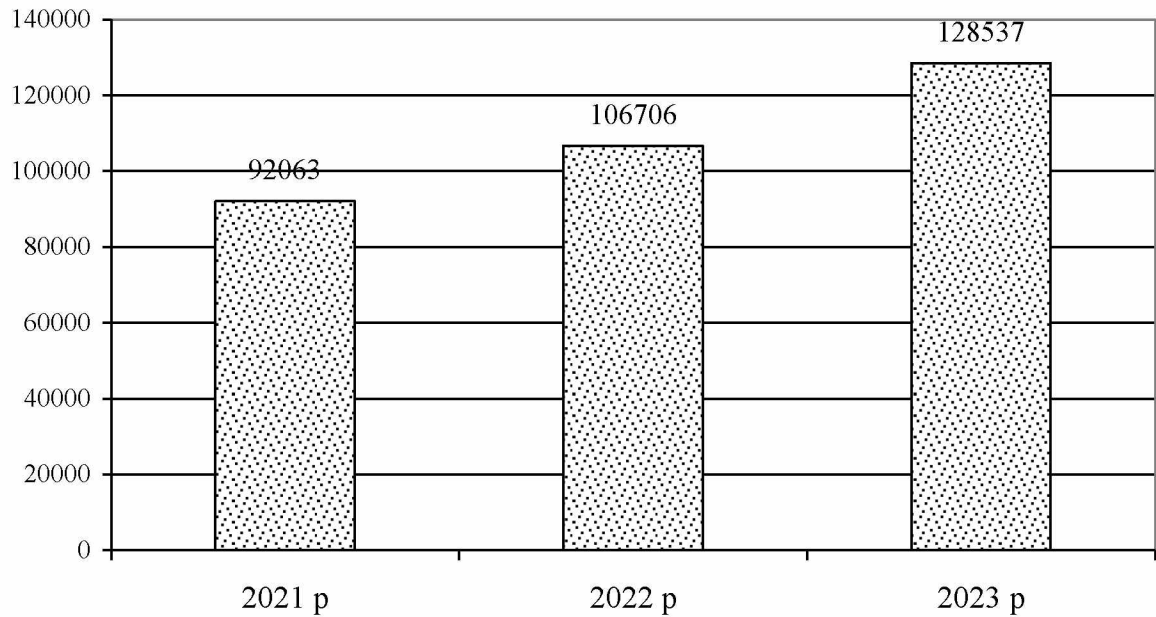

Рис. 3.4. Динаміка операційних витрат за елементами
ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр., тис. грн

Наступним етапом аналізу витрат ТОВ «XXX» є оцінка їх рівня в розрізі витрат і відрахувань (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Склад, структура та динаміка витрат ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр.

Види витрат	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни (+, -) 2023 р. до 2021 р.		
	сума, тис. грн	час- тка, %	сума, тис. грн	час- тка, %	сума, тис. грн	час- тка, %	сума, тис. грн	час- тки, в.п.	у %
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	58768	81,0	47106	78,3	88770	82,2	+30002	+1,2	+51,1
Адміністративні витрати	5156	7,1	6174	10,3	14418	13,4	+9262	+6,2	в 2,8 р.б.
Витрати на збут	5609	7,7	5791	9,6	3052	2,8	-2557	-4,9	-45,6
Інші операційні витрати	2994	4,1	1053	1,8	1709	1,6	-1285	-2,5	-42,9
Усього витрат	72527	100,0	60124	100,0	107949	100,0	+35422	х	+48,8

В структурі витрат ТОВ «XXX» переважає собівартість реалізованої продукції, частка якої становила 81, 78,3 та 82,2 % відповідно у 2021, 2022 та 2023 рр.

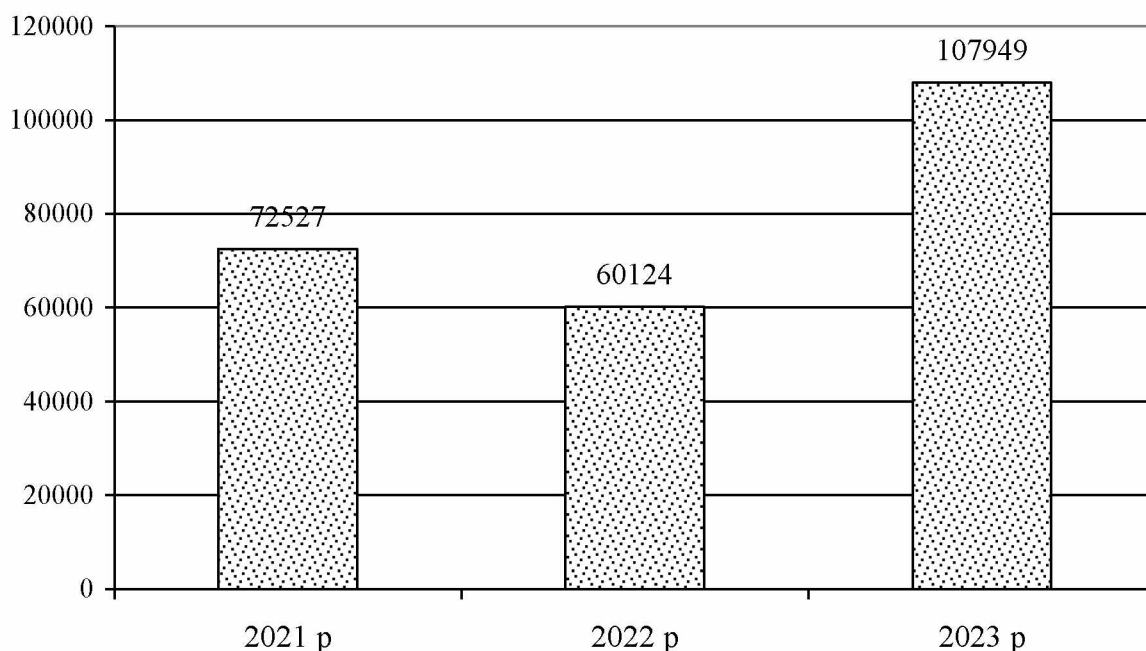

Рис. 3.5. Динаміка витрат та відрахувань ТОВ «XXX»
за 2021 - 2023 рр., тис. грн

Не менш важливим є аналіз динаміки та структури доходів досліджуваного підприємства, що також формуються за видами діяльності підприємства – операційною, фінансовою та інвестиційною. Таким чином, провівши аналіз складу, структури та динаміки рівня операційних витрат та витрат за елементами прослідковується тенденція до їх зростання.

За даними форми № 2 (додатки Д.2, Є.2, Ж.2) проаналізуємо динаміку і структуру доходів у ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр. (табл. 3.6).

Оцінка доходів ТОВ «XXX» засвідчила, що, підприємство формує доходи переважно в процесі основної операційної діяльності. Так, у 2023 р. у загальній величині доходів 97,6 % припадало на чистий дохід від реалізації. Його вартість скоротилась у звітному 2023 р. на 98 тис. грн (на 0,13 %) порівняно з 2021 р.

Таблиця 3.6

**Динаміка і структура доходів у ТОВ «XXX»
за 2021 - 2023 рр.**

Вид доходів	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни (+,-) 2023 р. від 2021 р.		
	сума, тис. грн	час- тка, %	сума, тис. грн	час- тка, %	сума, тис. грн	час- тка, %	суми, тис. грн	час- тки, в.п.	у %
Чистий дохід від основної операційної діяльності	132721	98,2	74361	86,4	132623	97,6	-98	-0,6	-0,1
Дохід від іншої операційної діяльності	2332	1,7	11532	13,4	2469	1,8	+137	+0,1	+5,9
Дохід від фінансової діяльності	72	0,1	129	0,1	759	0,6	+687	+0,5	в 10,6 р.б.
Дохід від інвестиційної діяльності	-	-	64	0,1	43	0,1	+43	-	+100,0
Усього доходів	135125	100,0	86086	100,0	135894	100,0	+769	х	+0,6

Сума доходів від іншої операційної діяльності навпаки зросла за 2021 – 2023 рр. на 137 тис. грн (на 5,9 %). Динаміка доходів від фінансової діяльності ТОВ «XXX» мала тенденцію до зростання. Так, у 2023 р. їх сума зросла на 687 тис. грн (в 10,6 рази), а доходи від інвестиційної діяльності зросли на 43 тис. грн або на 100 %. Загальна сума доходів ТОВ «XXX» збільшилась на 769 тис. грн (0,6 %) за досліджувані 2021 - 2023 рр.

Динаміку доходів товариства з обмеженою відповідальністю «XXX» більш наглядно подано на рис. 3.6.

Отже, темп приросту загальної величини доходів (на 0,6 %) ТОВ «XXX» за досліджуваний період був нижчим від темпу росту витрат діяльності підприємства (на 48,8 %).

Основні джерела інформації для аналізу фінансових результатів прибутку включають дані синтетичного і аналітичного бухгалтерського обліку за рахунками результатів, фінансову звітність та внутрішню управлінську звітність.

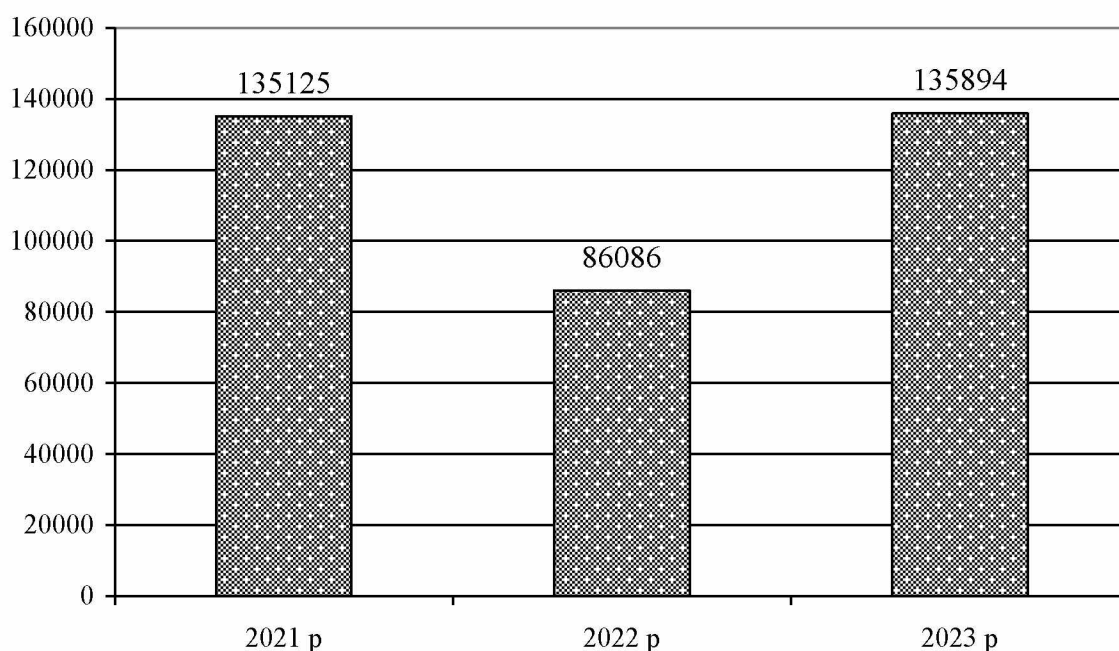

Рис. 3.6. Динаміка доходів ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр., тис. грн

У табл. 3.7 проведено аналіз формування, структури та динаміки показників доходів, витрат і фінансових результатів діяльності ТОВ «XXX» на основі інформації з форми 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)».

За даними табл. 3.7 у 2023 р. порівняно з 2021 р. чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ «XXX» скоротився на 98 тис. грн (на 0,1 %), а операційні витрати навпаки зросли – на 35422 тис. грн або на 48,8 %, у тому числі за рахунок зростання собівартості реалізації – на 30002 тис. грн (на 51,1 %), адміністративних витрат – на 9262 тис. грн (в 2,8 рази) та скорочення обсягів витрат на збут і інших операційних витрат на 2557 тис. грн (на 45,6 %) та 1285 тис. грн (на 42,9 %) відповідно.

Результатом такої динаміки стало скорочення валового прибутку на 30100 тис. грн (або на 40,7 %). Скорочення обсягів інших операційних доходів на 137 тис. грн (на 5,9 %) спричинило скорочення фінансового результату від операційної діяльності на 56,6 %.

Не дивлячись на зростання обсягів фінансових та інвестиційних

доходів (з 82 до 802 тис. грн), прибуток до оподаткування ТОВ «XXX» скоротився з 62598 тис. грн у 2021 р. до 27945 тис. грн у 2023 р., що становить 55,4 в.п.

Таблиця 3.7

Динаміка і структура доходів, витрат та фінансових результатів діяльності ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр.

Показник	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни 2023 р. до 2021 р.	
	сума, тис. грн	частка, %	сума, тис. грн	частка, %	сума, тис. грн	частка, %	суми, тис. грн	у %
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	132721	х	74361	х	132623	х	-98	-0,1
Операційні витрати у тому числі:	72527	100,0	60124	100,0	107949	100,0	+35422	+48,8
а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	58768	81,0	47106	78,3	88770	82,2	+30002	+51,1
б) адміністративні витрати	5156	7,1	6174	10,3	14418	13,4	+9262	в 2,8 р.б.
в) витрати на збут	5609	7,7	5791	9,6	3052	2,8	-2557	-45,6
г) інші операційні витрати	2994	4,1	1053	1,8	1709	1,6	-1285	-42,9
Валовий прибуток («-» збиток)	73953	х	27255	х	43853	х	-30100	-40,7
У % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	х	55,7	х	36,7	х	33,1	х	х
Інші операційні доходи	2332	х	11532	х	2469	х	+137	+5,9
Фінансовий результат від операційно діяльності	62526	х	25769	х	27143	х	-35383	-56,6
Фінансові та інвестиційні доходи	72	х	193	х	802	х	+730	в 11,1 р.б.
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	62598	х	25962	х	27945	х	-34653	-55,4
Чистий фінансовий результат	62598	х	25962	х	27945	х	-34653	-55,4
У % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	х	47,2	х	34,9	х	21,1	х	х
У % до валового прибутку	х	84,6	х	95,3	х	63,7	х	х

У 2021 - 2023 рр. чистий прибуток співпадає з прибутком до оподаткування. Динаміку показників чистого доходу та операційних витрат ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр. наведено на рис. 3.7.

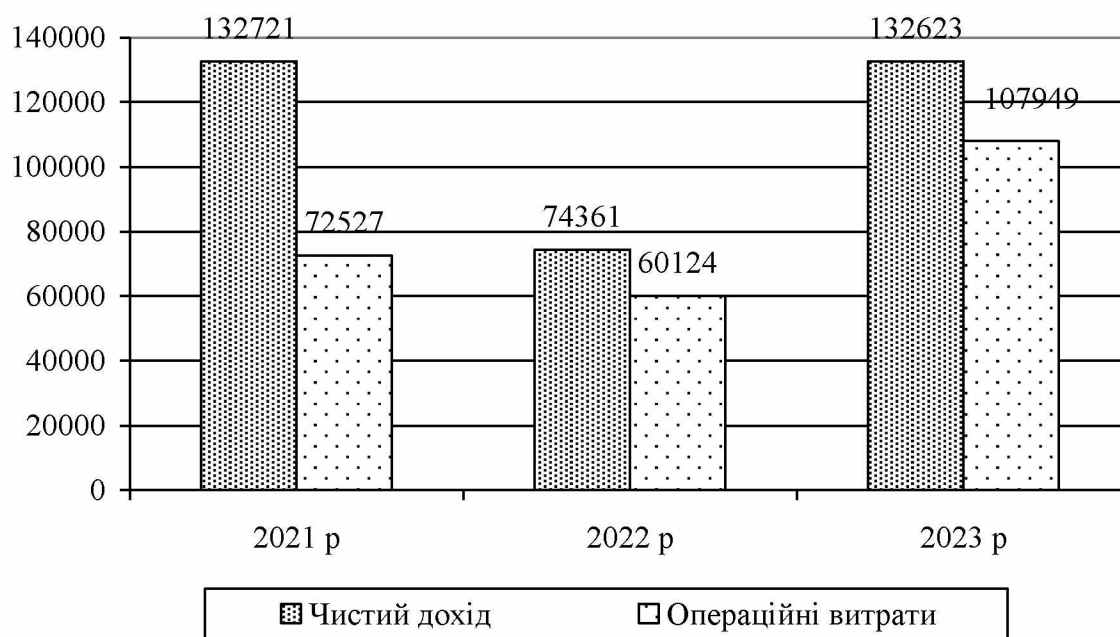

Рис. 3.7. Динаміка чистого доходу, операційних витрат та чистого фінансового результату ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр.

У 2021 р. частка чистого прибутку в чистому доході від реалізації становила 10,8 %, а у валовому прибутку – 51,9 %. У 2022 р. ці показники підвищилися відповідно до 45,7 та 89,5 %, а в 2023 р. знизилися до 7,3 та 43,4 % відповідно.

Якщо компанія може забезпечити вищий рівень прибутковості на інвестований капітал, ніж той, який вона сплачує за отримані кредитні ресурси, використовуючи позикові кошти, вона може збільшити контроль над грошовими потоками, розширити свою діяльність і підвищити прибутковість власного капіталу.

Однак важливо враховувати, що зі зростанням частки позикового капіталу у структурі капіталу збільшується ризик зниження фінансової стабільності та здатності погашення зобов'язань компанією. Крім того, прибутковість загальних активів може зменшитися через виплату відсотків за використання кредитів.

3.2. Аналіз грошових потоків підприємства

Грошові потоки є сукупністю усіх надходжень і витрачання грошових коштів підприємством, розподілених у часі за конкретний період. Стійкість фінансового стану суб'єктів господарювання унеможливорюється за умови відсутності ефективного контролю за рухом грошових коштів і низького рівня управління грошовими потоками.

Аналіз грошових потоків підприємства здійснюється на основі даних річної фінансової звітності, а саме форми № 3 «Звіт про рух грошових коштів», у розрізі видів діяльності підприємства: операційної, фінансової й інвестиційної. Він дає змогу детально розглянути усі напрями надходження і витрачання грошових коштів, таким чином, поглиблюючи розуміння про реальний стан розрахунків підприємства, рівень його ліквідності й платоспроможності.

Наступним етапом при оцінці грошових потоків є аналіз грошових надходжень та витрат від різних видів діяльності. Оцінку грошових потоків від основної діяльності подано в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Рух грошових коштів ТОВ «XXX» від операційної діяльності за 2021 – 2023 рр.

Показник	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни (+,-) 2023 р. від 2021 р.		
	сума, тис. грн	час- тка, %	сума, тис. грн	час- тка, %	сума, тис. грн	час- тка, %	суми, тис. грн	час- тки, в.п.	у %
Надходження:	170972	100,0	286174	100,0	181975	100,0	+11003	х	+6,4
- від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	145423	85,1	84040	29,4	149428	82,1	+4005	-2,9	+2,8
- авансів від покупців	147	0,1	1383	0,5	-	-	-147	-0,1	-100,0
- від повернення авансів	-	-	382	0,1	55	0,0	+55	0,0	+100,0
- інші надходження	25402	14,9	200305	70,0	32492	17,9	+7090	+3,0	+27,9
- цільового фінансування	-	-	64	0,0	-	-	-	-	-
Витрачання на оплату:	136337	100	283413	100,0	179162	100,0	+42825	х	+31,4

- товарів (робіт, послуг)	91240	66,9	93462	33,0	118856	66,3	+27616	-0,6	+30,3
- праці	6225	4,6	6393	2,3	8863	4,9	+2638	+0,4	+42,4
- відрахування на соціальні заходи	1988	1,5	2008	0,7	2044	1,1	+56	-0,3	+2,8
- зобов'язань з податків і зборів	5285	3,9	6260	2,2	10992	6,1	+5707	+2,3	в 2,1 р.б.
- повернення авансів	6096	4,5	4555	1,6	5426	3,0	-670	-1,4	-11,0
- інші витрачання	25503	18,7	170735	60,2	32981	18,4	+7478	-0,3	+29,3
Чистий рух коштів від операційної діяльності	34635	х	2761	х	2813	х	-31822	х	-91,9

Рух коштів від операційної діяльності ТОВ «XXX» Полтавського району показав, що за 2021 – 2023 рр. підприємство мало додатній чистий рух коштів, що скоротився у 2023 р. на 32822 тис. грн (на 91,9 %).

На таку динаміку вплинуло перевищення витрачання над надходженнями. Надходження грошових коштів ТОВ «XXX» зросли на 11003 тис. грн (6,4 %), а витрачання коштів зросло на 42825 тис. грн або 31,4 %.

На зміну надходжень ТОВ «XXX» вплинуло: зростання сум коштів від реалізації продукції на 4005 тис. грн (на 2,8 %), від повернення авансів – на 55 тис. грн (на 100,0 %) та інших надходжень на 7090 тис. грн (на 27,9 %). У 2022 р. господарюючий суб'єкт отримав цільове фінансування – 64 тис. грн.

Зростання витрат коштів від операційної діяльності ТОВ «XXX» спричинене зростанням майже всіх показників (крім витрат на повернення авансів – скоротилися на 670 тис. грн або на 11 %). За 2021 – 2023 рр. спостерігається зростання обсягів витрат на оплату товарів (робіт, послуг) на 27616 тис. грн (30,3 %), на оплату праці – на 2638 тис. грн (на 42,4 %), відрахувань на соціальні заходи – 56 тис. (2,8 %), витрат на оплату податків та зборів – на 5707 тис. грн (в 2,1 рази) та інших виплат – на 7478 тис. грн (на 29,3 %).

Рух грошових коштів ТОВ «XXX» від інвестиційної діяльності представлено лише надходженням коштів від отримання відсотків: у 2021 р. – 72 тис. грн, 2022 р. – 129 тис. грн, у 2023 р. – 759 тис. грн (зросли на

687 тис. грн або в 10,5 рази).

Для ТОВ «XXX» рух коштів від фінансової діяльності представлено протягом 2022 – 2023 рр. витратами на сплату дивідендів, що не змінилися за роки дослідження і склали 4500 тис. грн (рис. 3.8)

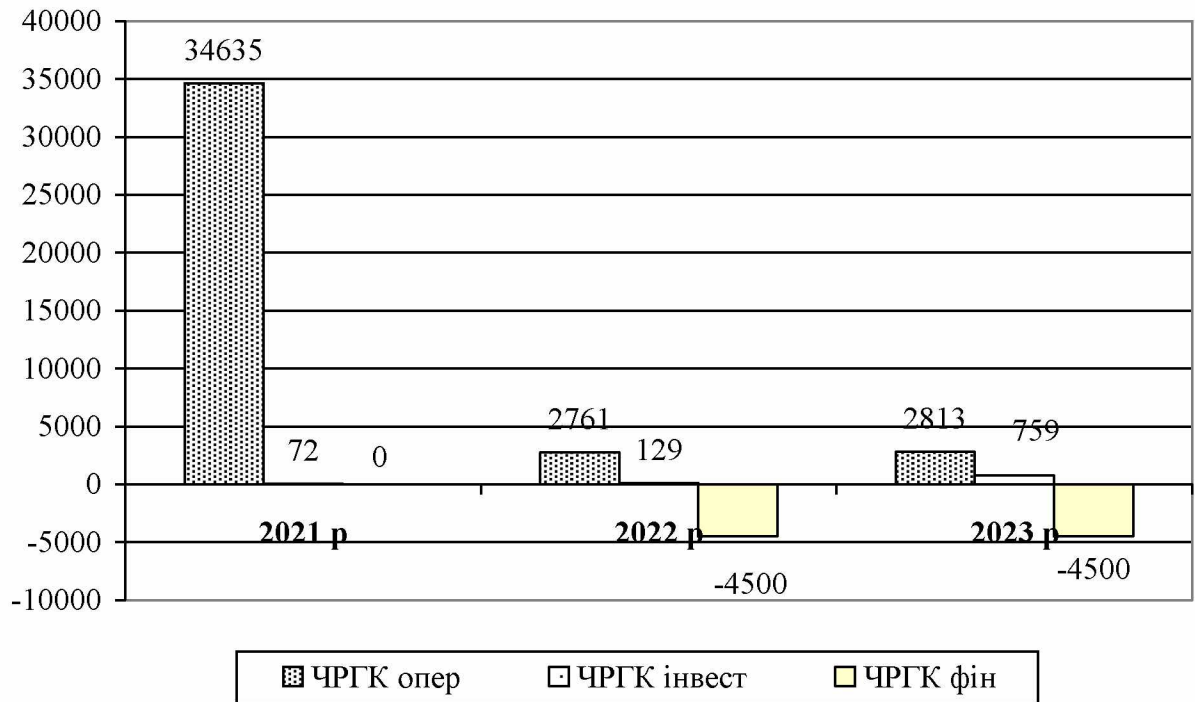

Рис. 3.9. Динаміка чистого руху грошових коштів від різних видів діяльності ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр.

Чистий рух грошових коштів ТОВ «XXX» мав додатнє значення у 2021 р. (34707 тис. грн) та від’ємні значення у 2022 та 2023 рр. відповідно (1610 тис. грн та 928 тис. грн).

3.3. Аналіз ліквідності суб’єкта господарювання та напрями підвищення платоспроможності

Платоспроможність і ліквідність визначають фінансовий стан підприємства, але вони мають відмінності. Виконання довгострокових

фінансових зобов'язань характеризує платоспроможність, а здатність виконувати короткострокові зобов'язання та швидко реалізовувати активи для залучення грошових коштів є ліквідністю. Здійснимо оцінку показників оцінки платоспроможності та ліквідності підприємства ТОВ «XXX» (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

**Показники оцінювання ліквідності та платоспроможності
ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр.**

Показники	Нормативне значення	Роки			Відхилення (+; -) 2023 р. до 2021 р.
		2021	2022	2023	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\geq 0,2$	5,675	5,690	4,837	-0,838
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\geq 0,7$	9,645	7,371	7,571	-2,074
Коефіцієнт загальної ліквідності	$\geq 1,0$	21,532	20,820	20,734	-0,798
Коефіцієнт платоспроможності	$\geq 0,1$	5,675	5,690	4,837	-0,837
Коефіцієнт критичної ліквідності	$\geq 1,0$	17,454	18,192	17,564	+0,110

Станом на кінець 2021 - 2023 рр. фактичні значення коефіцієнта абсолютної ліквідності ТОВ «XXX» відповідали нормативним значенням. Так, в 2021 р. рівень покриття поточних зобов'язань і забезпечень високоліквідними оборотними активами становив 5,7 грн, в 2022 р. – 5,7 грн, а в 2023 р. – 4,8. Отже, ТОВ «XXX» немає ознак грошової неплатоспроможності, хоч із негативною динамікою.

Розрахункові значення коефіцієнтів швидкої та загальної ліквідності також скоротилися відповідно на 2,074 та 0,798. Відповідність нормативному значенню, свідчить про достатній рівень розрахункової та майнової платоспроможності ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр., хоч і з негативною динамікою.

За даними форми 1 (додатки Д.1, Є.1, Ж.1) проведемо оцінку ліквідності балансу досліджуваного підприємства (табл. 3.10).

Таблиця 3.11

**Аналіз ліквідності балансу ТОВ «XXX»
за 2021-2023 рр., тис. грн**

Групи	Види активів за рівнем ліквідності / види пасивів за терміном оплати	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+; -) 2023 р. до 2021 р
A1	Високоліквідні активи	39467	49006	49666	+10199
A2	Середньоліквідні активи	27613	14477	28069	+456
A3	Низьколіквідні активи	82678	115837	135143	+52465
A4	Важколіквідні, або активи, що важко реалізуються	79342	71810	62260	-17082
П1	Найбільш строкові зобов'язання	6955	8613	10267	+3312
П2	Короткострокові зобов'язання	-	-	-	-
П3	Довгострокові зобов'язання	-	-	-	-
П4	Постійні пасиви	222145	242517	264871	+42726

Узагальнені дані аналізу ліквідності балансу ТОВ «XXX» подано в табл. 3.13.

Таблиця 3.13

Ліквідність балансу ТОВ «XXX» за 2021-2023 рр., тис. грн

Групи	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+; -) 2023 р. до 2021 р
A1-П1	+32512	+40393	+39399	+6887
A2-П2	+27613	+14477	+28069	+456
A3-П3	+82678	+115837	+135143	+52465
A4-П4	-142803	-170707	-202611	-59808

Баланс ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр. був абсолютно ліквідним, оскільки виконуються всі умови. Завершальним етапом в оцінці ліквідності балансу ТОВ «XXX» є розрахунок загального показника ліквідності (рис. 3.10):

$$\text{ЗПЛ}_{2021} = 8,790;$$

$$\text{ЗПЛ}_{2022} = 10,378;$$

$$\text{ЗПЛ}_{2023} = 9,845.$$

Позитивна динаміка досліджуваного показника свідчить про поліпшення майнового стану та платоспроможності ТОВ «XXX».

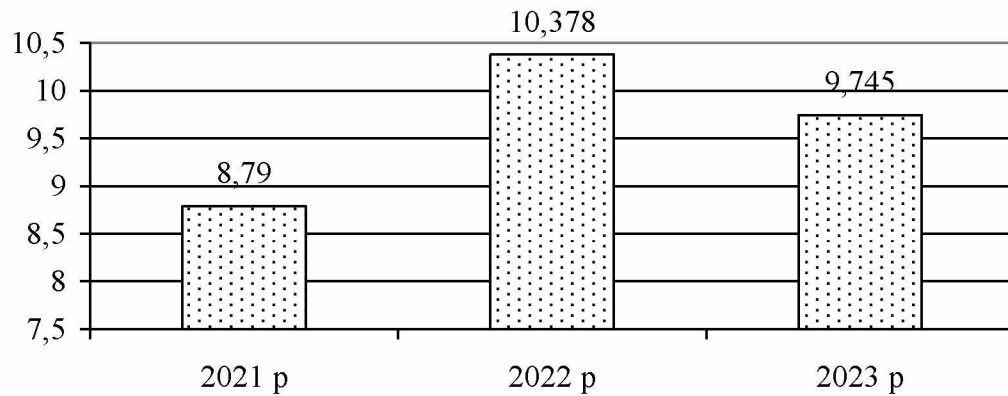

Рис. 3.10. Динаміка коефіцієнта загальної ліквідності
ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр.

Неплатоспроможністю називають втрату фірмою здатності своєчасно і повністю виконувати свої фінансові зобов'язання, що зумовлена їх фінансовим становищем, відсутністю вільних коштів, недостатністю бюджету і платіжного балансу.

На початку аналізу визначимо коефіцієнт Бівера, що розраховується за формулою:

$$K_B = (ЧП + A) / (ДЗ + ПЗ), \quad (3.1)$$

де ЧП – чистий фінансовий результат (р. 2350 ф. 2); А – сума нарахованої амортизації (р. 2515 ф. 2); ДЗ, ПЗ – довгострокові та поточні зобов'язання і забезпечення (р. 1595, 1695 ф. 1).

$$K_{B\,2021} = 10,798;$$

$$K_{B\,2022} = 4,472;$$

$$K_{B\,2023} = 3,921.$$

Динаміка коефіцієнта Бівера для ТОВ «XXX» свідчить про задовільну структуру балансу, оскільки значення коефіцієнта Бівера перевищує значення 0,2 у 2021, 2022 та 2023 рр.

Неплатоспроможність господарюючих суб'єктів може бути: поточною, критичною та надкритичною. Розрахуємо показник поточної неплатоспроможності для ТОВ «XXX» за формулою:

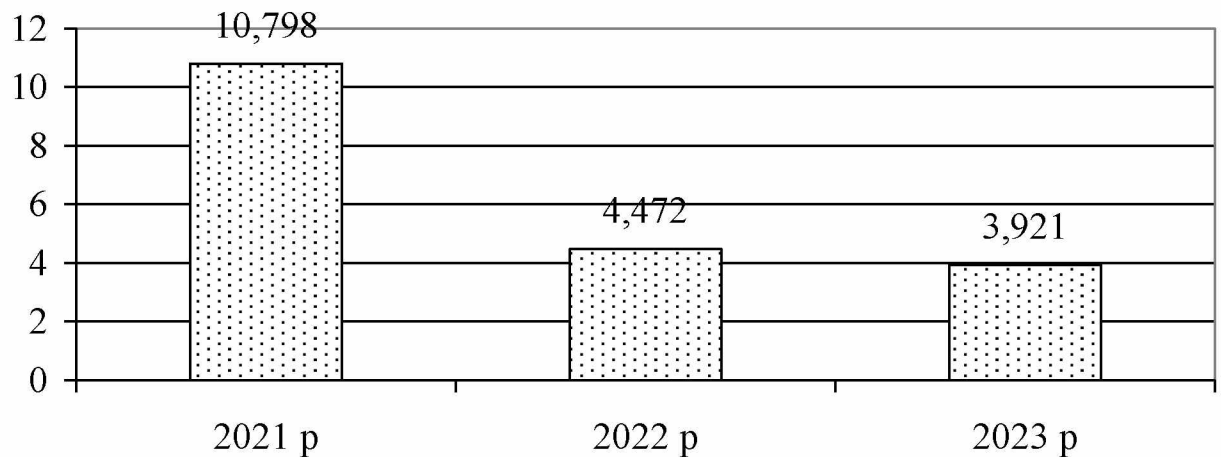

Рис. 3.11. Динаміка коефіцієнта Бівера ТОВ «XXX»
за 2021 - 2023 рр.

$$K_{\text{ПН}} = \text{ДФІ} + \text{ПФІ} + \Gamma - \text{ПК}, \quad (3.2)$$

де ДФІ – довгострокові фінансові інвестиції (р. 1030 та 1035 форми 1);

ПФІ – поточні фінансові інвестиції (р. 1160 форми 1);

Г – грошові кошти та їх еквіваленти (р. 1165 форми 1);

ПК – позиковий капітал (р. 1595, 1695 форми 1).

$$K_{\text{ПН} 2021} = 32512 \text{ тис. грн};$$

$$K_{\text{ПН} 2022} = 40393 \text{ тис. грн};$$

$$K_{\text{ПН} 2023} = 39399 \text{ тис. грн}.$$

Позитивне значення результат отриманого показника вказує на платоспроможність ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр.

Таким чином, основними ознаками неплатоспроможності підприємства є наявність у останнього невиконаного в строк зобов'язання і відсутність коштів для їх виконання.

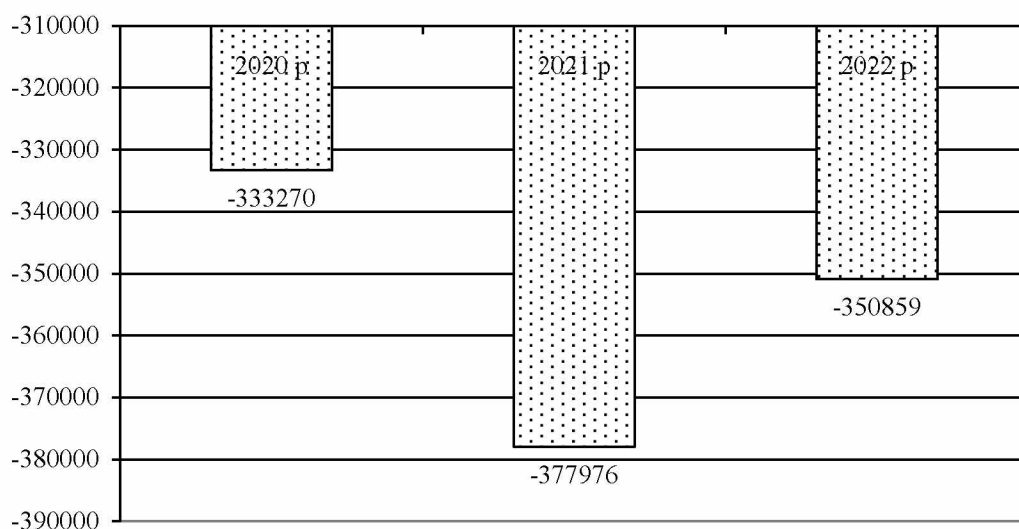

Рис. 3.12. Динаміка коефіцієнта поточної неплатоспроможності
ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр.

При цьому, якщо задоволення вимог одного або кількох кредиторів призведе до неможливості виконати зобов'язання перед іншими, підприємству загрожує банкрутство, а також його посадові особи можуть понести адміністративну відповідальність і солідарно відповісти перед вимогами кредиторів.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження у кваліфікаційній роботі були отримані наступні висновки:

Для успішної виробничої діяльності кожне підприємство повинно мати достатні грошові кошти, які є найліквіднішою частиною його оборотних активів. Готівкові розрахунки включають у себе платежі готівкою від підприємств та фізичних осіб за продукцію, послуги та інші операції, які не пов'язані безпосередньо з продажем товарів чи послуг. Економічна література визначає різні класифікації грошових потоків залежно від напрямку руху коштів, методів обчислення обсягу, видів діяльності, рівня достатності обсягу, періоду часу та валют, які використовуються в розрахунках.

Частота використання електронних грошей залежить від різних економічних факторів, таких як низька вартість операцій та зручність для споживачів під час розрахунків. Дослідження показало, що електронні гроші можуть бути розглянуті як короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які можуть бути легко конвертовані у готівку та мають низький ризик втрати вартості. Випуск електронних грошей здійснюється виключно уповноваженими банками через їх видання користувачам в обмін на готівкові та безготівкові кошти. Платіжні системи також можуть використовувати криптовалюту як засіб розрахунків.

Дослідження було проведено на матеріалах ТОВ «XXX» у Полтавському районі. Оцінка фінансово-господарської діяльності свідчить про позитивні тенденції в роботі підприємства на більшості досліджених об'єктів.

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», на підприємстві ведеться бухгалтерський облік, а основні положення щодо його організації викладені в наказі про облікову політику. Досліджуване підприємство використовує програму «BAS» для автоматизованого обліку.

Розрахунки готівковою в касі оформляються прибутковими та видатковими касовими ордерами. Рух грошових коштів на рахунках підприємства може здійснюватися за допомогою платіжних документів, таких як платіжне доручення, платіжне-вимога доручення, платіжна вимога, розрахунковий чек, акредитив та меморіальний ордер. На ТОВ «XXX» для безготівкових розрахунків використовуються платіжні доручення.

Для узагальнення інформації про наявність та рух грошових коштів введені рахунки 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках» та 33 «Інші кошти».

По дебету цих рахунків відображається надходження коштів/документів, а по кредиту – їх списання. Облік грошових коштів на підприємстві ведеться лише в національній валюті.

Інформація про рух грошових коштів відображена у фінансовій звітності у формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» (розділ 2 «Оборотні активи»), формі 3 «Звіт про рух грошових коштів» та формі 5 «Примітки до річної звітності» (розділ 6 «Грошові кошти»).

Рух коштів від операційної діяльності ТОВ «XXX» Полтавського району показав, що за 2021 – 2023 рр. підприємство мало додатній чистий рух коштів, що скоротився у 2023 р. на 32822 тис. грн (на 91,9 %). На таку динаміку вплинуло перевищення витрачання над надходженнями. Надходження грошових коштів ТОВ «XXX» зросли на 11003 тис. грн (6,4 %), а витрачання коштів зросло на 42825 тис. грн або 31,4 %.

На зміну надходжень ТОВ «XXX» вплинуло: зростання сум коштів від реалізації продукції на 4005 тис. грн (на 2,8 %), від повернення авансів – на 55 тис. грн (на 100,0 %) та інших надходжень на 7090 тис. грн (на 27,9 %). У 2022 р. господарюючий суб'єкт отримав цільове фінансування – 64 тис. грн.

Зростання витрат коштів від операційної діяльності ТОВ «XXX» спричинене зростанням майже всіх показників (крім витрат на повернення авансів – скоротилися на 670 тис. грн або на 11 %). За 2021 – 2023 рр. спостерігається зростання обсягів витрат на оплату товарів (робіт, послуг) на

27616 тис. грн (30,3 %), на оплату праці – на 2638 тис. грн (на 42,4 %), відрахувань на соціальні заходи – 56 тис. (2,8 %), витрат на оплату податків та зборів – на 5707 тис. грн (в 2,1 рази) та інших виплат – на 7478 тис. грн (на 29,3 %).

Рух грошових коштів ТОВ «XXX» від інвестиційної діяльності представлено лише надходженням коштів від отримання відсотків: у 2021 р. – 72 тис. грн, 2022 р. – 129 тис. грн, у 2023 р. – 759 тис. грн (зросли на 687 тис. грн або в 10,5 рази).

Для ТОВ «XXX» рух коштів від фінансової діяльності представлено протягом 2022 – 2023 рр. витратами на сплату дивідендів, що не змінилися за роки дослідження і склали 4500 тис. грн

Чистий рух грошових коштів ТОВ «XXX» мав додатне значення у 2021 р. (34707 тис. грн) та від’ємні значення у 2022 та 2023 рр. відповідно (1610 тис. грн та 928 тис. грн).

абсолютної ліквідності ТОВ «XXX» відповідали нормативним значенням. Так, в 2021 р. рівень покриття поточних зобов’язань і забезпечень високоліквідними оборотними активами становив 5,7 грн, в 2022 р. – 5,7 грн, а в 2023 р. – 4,8. Отже, ТОВ «XXX» немає ознак грошової неплатоспроможності, хоч із негативною динамікою.

Розрахункові значення коефіцієнтів швидкої та загальної ліквідності також скоротилися відповідно на 2,074 та 0,798. Відповідність нормативному значенню, свідчить про достатній рівень розрахункової та майнової платоспроможності ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр., хоч і з негативною динамікою.

Баланс ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр. був абсолютно ліквідним, оскільки виконуються всі умови.

Динаміка коефіцієнта Бівера для ТОВ «XXX» свідчить про задовільну структуру балансу, оскільки значення коефіцієнта Бівера перевищує значення 0,2 у 2021, 2022 та 2023 рр.

Отже, на основі проведеного аналізу рекомендується вжити наступні

заходи:

- впровадити пропоновану методику заповнення Звіту про рух грошових коштів з використанням модифікованого Журналу реєстрації господарських операцій, яка ґрунтується на безперервному оперативному збиранні даних для складання форм;

- розробити новий графік документообігу для документального оформлення операцій з грошовими коштами, а також надати рекомендації щодо вдосконалення методики обліку грошових коштів та оптимізації грошових потоків.

- розширити використання безготівкових розрахунків, включаючи використання акредитивів, а не лише платіжних доручень (інструкцій);

- оптимізувати форми та методи безготівкових розрахунків, поліпшити їх організацію;

- - необхідно здійснити перехід з існуючого програмного рішення для ведення обліку, використання якого є ризиковим для підприємства, на міжнародну облікову систему ERP, яка включає бухгалтерський, податковий, управлінський та кадровий облік;

- впровадити систему дисконтів та інших заохочувальних заходів для стимулювання швидшої оплати дебіторської заборгованості, включаючи вдосконалення системи розрахунків;

- розробити систему моніторингу погашення дебіторської та кредиторської заборгованості.

- запровадити заходи для уповільнення витрат грошових коштів, що дозволить відстрочити оплату кредиторської заборгованості.